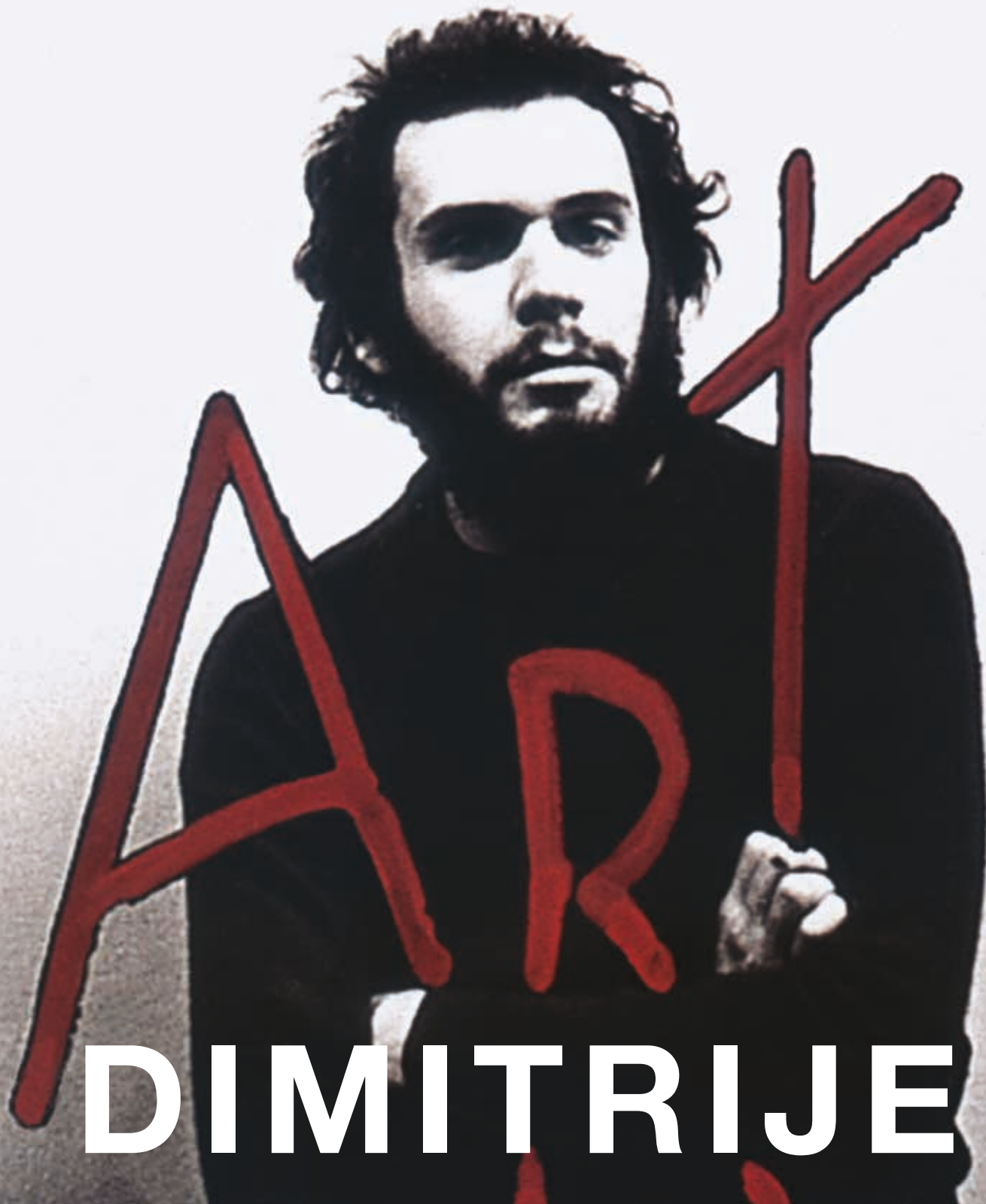

Crnogorski glasnik

GODINA XX. _ BROJ 117. _ SVIBANJ-LIPANJ / MAJ-JUNI _ 2019.

**MONOGRAFIJA U IZDANJU SKANER STUDIA D.O.O. I NACIONALNE ZAJEDNICE CRNOGORACA HRVATSKE
OBJAVLJENA POVODOM 50 GODINA UMJETNIČKOG STVARALAŠTVA DIMITRIJA POPOVIĆA**

Grada Zagreba, predstavnici diplomatskog kora u RH, predstavnici državnih i javnih tijela i institucija RH, ugledni javni i kulturni radnici crnogorskog podrijetla, članice i članovi crnogorskih udruženja u RH i brojne gošće i gosti nacionalnih manjina koji žive u RH, kao i građani Zagreba. Jednom riječju prepuna Velika dvorana Muzeja Mimara.

U ime organizatora prisutnima se obratio predsjednik Vijeća crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba, Dušan Mišković, koji je između ostalog istakao:

"Tradicija obilježavanja 21. maja datira od 2006. godine kada smo u 7. mjesecu u Starogradskoj vijećnici u Zagrebu, organizirali Svečanu sjednicu Koordinacije vijeća crnogorske nacionalne manjine na području RH, uz prisustvo predstavnika najviših institucija republike Hrvatske i Crne Gore i na taj način prvi put obilježili povijesno crnogorsko DA, za NEZAVISNU I EVROPSKU Crnu Goru.

Od 2008. godine Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske, Koordinacija vijeća crnogorske nacionalne manjine na području Republike Hrvatske i Vijeće crnogorske nacionalne manjine grada Zagreba organiziraju SVEČANI KONCERT (ove godine DVANAESTI PUT) istaknutih umjetnika – muzičara, profesora i pedagoga, iz Crne Gore. Ovo je naš svojevrsni obol obilježavanju 21. maja kao Dana nezavisnosti Crne Gore, koji je određen i Danom Vijeća

crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba i Danom Koordinacije vijeća crnogorske nacionalne manjine na području RH. Historijsko **DA ZA VAZDA** bilo i logičan izbor za naš DAN.

Ovaj Dan je i prilika da podsjetimo i na naš obol REFERENDUMSKOM DA, na vremenâ koja umiču, ali i vremenâ koja se nikad ne smiju zaboraviti, pogotovo zbog sve prisutnije tzv. „kratkoće pamćenja“, na ulogu NZCH, njene članice i vijeća koji su svojim djelovanjem na presudnim i povijesnim zbivanjima u okviru internacionalizacije crnogorskog pitanja kao jedne od najslavnijih stranica naše prošlosti, vezanim uz proces obnove crnogorske državnosti, upisani u njene temelje. Tri naša člana su bila u najužem rukovodstvu Pokreta za evropsku nezavisnu Crnu Goru.

Ovo je prilika i da izrazimo svoju podršku i pomoć Crnoj Gori na njenom putu integrativnih procesa, članstva u Europskoj uniji.

U ambijentu hrvatskog pluralističkog društva, sa svim njegovim bogatstvom u razlikama, integracija našeg ma-

njinskog korpusa, prije svega podrazumijeva kulturu kao našu legitimaciju, odnosno njeno javno afirmiranje u svim sredinama u kojima živimo. S ponosom možemo reći da smo to i ostvarili, kao kolektivitet i pojedinci, s programima koji su postali kulturna događanja i sastavni dio kulture i života sredina u kojima jesmo, a uz podršku državnih i lokalnih tijela vlasti i na ostvarivanja kolektivnih političkih prava i integracije u politički život Republike Hrvatske. Bez ovog crnogorskog niti Hrvatska niti Zagreb ne bi bili ono što jesu. Nažalost, najčešće ne i prepoznat od strane matične države, s kojom hoćemo i možemo graditi odnose jedino na bazi partnerstva, nikako dominacije i naredbodavne odrednice"

Slijedećih sat vremena i nastup **Vox2feel DUA, Bojane Pejanović**, sopran i **Nedeljka Pejovića**, gitara, ispunili su dvoranu Muzeja Mimara zvukom i glasom, uz veliki pljesak prisutnih nakon svake dionice izvedbi i završnim dugim pljeskom kojim su izvođači više puta vraćani na pozornicu.

Naziv koncerta **HOMELAND BLUES / BOL ZA DOMOVINOM** sa *Programom*:

-N. Pejović- *Gorske impresije (1994.) (koncert za gitaru i orkestar) IV. i V. stavak; Poljem se vija; Primorkinja konja jaše; Sejdefu majka buđaše; Mlada Jelka; Čobanine, lijepa djevojko; Interludij; Milica, jedna u majke; Razbolje se zorna Zorka; Dolazim, Boko; Soko leti; U Kolijevci; J. Popović – Ja ljubim; J. Popović – Tražiš li?; Još ne sviće rujna zora; Čula jesam da se dragi ženi (Tradicionalna hrvatska pjesma)*

u specifičnoj obradi i izvedbi oduševio je sve prisutne. Bilo je dostojanstveno, svečano i sa puno emocija, upravo onako kada je u pitanju crnogorsko **DA ZA VAZDA**.

DANI NACIONALNIH MANJINA GRADA ZAGREBA

ZRINJEVAC, 16. LIPNJA 2019.

Tekst: Slavica Šarović

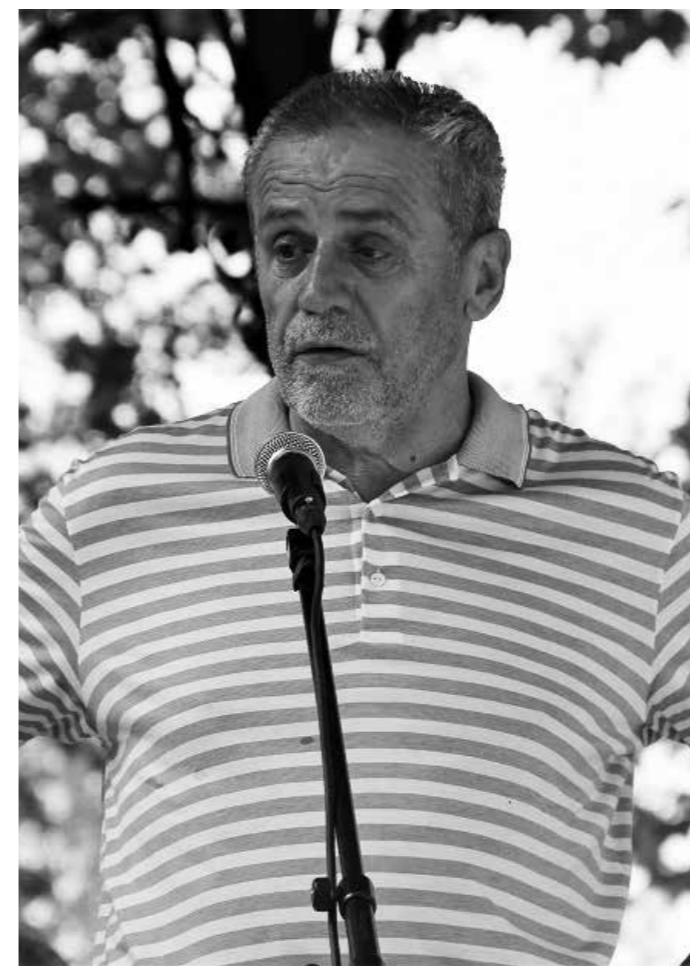
Zrinjevac, središnji zagrebački park, odzvanjao je danas glazbom Puhačkog orkestra ZET-a kojom je najavljena svečana proslava Dana nacionalnih manjina Grada Zagreba u organizaciji Koordinacije vijeća i predstavnika nacionalnih manjina Grada Zagreba, a u suradnji s Turističkom zajednicom Grada Zagreba.

Od 22 nacionalne manjine koje žive u Zagrebu njih 18 se, tradicionalno ove godine DEVETI put, predstavilo na Zrinjercu: albanska, austrijska, bošnjačka, bugarska, crnogorska, češka, mađarska, makedonska, njemačka, poljska, romska, slovačka, slovenska, srpska, rusinska, ruska, talijanska, ukrajinska i židovska, na Danu nacionalnih manjina Grada.

U programu je nastupilo njih osam, koje su predstavile svoje tradicionalne običaje, nošnje, folklorno i glazbeno stvaralaštvo. No sve ostale manjine imale su svoj štand

na kojem su promovirale svoju nacionalnu kuhinju i izdavaštvo. Gostima i uzvanicima na Zrinjercu obratili su se Dušan Mišković, predsjednik Koordinacije vijeća i predstavnika nacionalnih manjina Grada Zagreba, Aleksandar Tolnauer, predsjednik Savjeta za nacionalne manjine RH, i Milan Bandić gradonačelnik Zagreba.

– Kao i prethodnih godina u ovom prekrasnom ambijentu proslavit ćemo Dan nacionalnih manjina Grada Zagreba. Od ukupnog broja stanovnika Zagreba 5,26 posto čine nacionalne manjine. Kroz hrvatsku povijest i povijest grada Zagreba, nacionalne manjine su dale iznimno veliki doprinos, a na tu činjenicu i danas treba podsjećati. Cilj naših aktivnosti je prikazati naše običaja, nošnje, kulturu, izdavaštvo... Nadam se da će vam Dan nacionalnih manjina Grada Zagreba Zrinjevac 2019. ostati u lijepom sjećanju i stoga vas očekujemo i iduće godine na ovoj proslavi – rekao je Mišković te zahvalio gradonačelniku Bandiću na velikoj potpori koju daje manjinama.

– Dragi prijatelji, što su nacionalne manjine Zagrebu, a što je Zagreb nacionalnim manjinama? Mi pripadnici nacionalnih manjina svoj nacionalni identitet crpimo iz dva korijena: pripadnosti nacionalnoj manjini i hrvatskog državljanstva. Gdje god se okrenete u Zagrebu vidi se trag djelovanja pripadnika nacionalnih manjina. Neki pokušavaju ignorirati nacionalne manjine, ali tolerancija različitosti danas je odlika Europe i Zagreba a o tome odlučuje većina. Najiskrenije se zahvaljujem Gradu Zagrebu i gradonačelniku Bandiću na podršci – rekao je Tolnauer.

– Gradonačelnik Bandić je i ovoga puta istaknuo, ono što vrlo često naglašava, a to je da je Zagreb multietični grad i kao takav primjer ostalim gradovima.

Program je vodila Karmela Vukov Colić, koja je nakon pozdravnih govora najavila je modnu reviju narodnih nošnji; crnogorske, austrijske, bošnjačke, albanske, bugarske, mađarske, makedonske, slovenske, srpske, romske, češke, ruske, poljske, ukrajinske, rusinske i slovačke. Prekrasno su izgledali manjinci u svojim nošnjama koje su ponosno pokazali publici koja je uživala i u glazbi i folkloru.

U kulturnom dijelu programa nastupili su: Zbor "Montenegro" Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore čije su članice, uz vodstvo Edina Džaferagića, i pjesmama: "Sve ptičice zapjevale", "Oj, vesela, veselice" i "Bokeljska noć". Bošnjački KUD "Sevdah" izveo je koreografiju

"Bosansko posijelo", a zbor srpske nacionalne manjine SDK "Prosvjeta" izveo je sedam pjesama, neke od njih su; "Zbirajte se mladoženjski momci", "Selo selo moje", "Ima majka tri devojke"... Veselom ugođaju pridonio je i makedonski pjevački zbor "Momi biserni" pod ravnanjem Safjudina Alimoskog koji je pjevao pjesme; "Mariče le, lično devojče", "Bog da je bie Tine majke ti", "Oj, devojče, devojče" i "Loš dedo bre". Talijanska ženska vokalna skupina "Al Libitum" iz Brtonigle otpjevala je; "Madrigale", "L'ultimo Pastore", "Ponti d'argento" i "Con te partiro". Čehe Zagreba predstavila je folklorna skupina "Jeteliček" Češke besede Zagreb koja je izvela plesove; "Hačo", "Ten kdo me ženšku", "Divči" i "Šenkiri", a rusinsku manjinu predstavila su čak tri folklorna društva: "Osif Kostelnik" iz Vukovara, "Joakim Govija" iz Mikluševaca i "Joakim Hardi" iz Petrovaca. Nijemci su se predstavili multimedijalnim programom koji je osmislila Jasminka Petra Petter, a koja je recitirala pjesmu u glazbenu pratnju skupine "Royal 70", Pjesmu "Nostalgie" izveo je vokalno-instrumentalni sastav Josefa Attile Thesa sa solistom Stjepanom Fućkarom, dok je Walter Neugebauer, legenda rock'n'rolla u Njemačkoj i Hrvatskoj, otpjevao pjesmu "Meine Welt" i još nekoliko pjesama uz pratnju njegova benda Cadillac.

Dok je trajao glazbeno-plesni program, sudionici proslave i brojna publika u kojoj je bilo i znatizeljnih turista kušali su specijalitete manjinskih kuhinja od mađarskog paprikaša, talijanske pizze, poljske haringe do bosanskog bureka i raznovrsnih delicija.

DRUŽENJE NACIJA U RIJECI

Tekst i fotografije: Jovan Abramović

Manifestacija **Druženje nacija** održana je na otvorenom prostoru sveučilišnog kampusa u Rijeci uz bogat kulturni program. Prostor je bio ukrašen zastavama svake prisutne nacije i umjetničkim slikama. Organizator je bila Udruga zajednice naroda BIH-a.

Pozdravnim govorom prisutnima se obratio ispred organizatora gospodin Vinko Stamenić. **Nacionalna zajednica Crnogoraca Rijeka** nastupila je sa tri crnogorske pjesme. Ostali učesnici - Zajednice Slovaka, Ukrajinaca, Rusina, Makedonaca i Bošnjaka također su izveli svoje kratke programe.

Druženje nacija pratila je televizija Ri-kanal pri čemu su predstavnici nacija davali izjave. Nakon završetka programa druženje se nastavilo uz vrhunski grah, dobru muziku i pjesmu.

IZLOŽBA SLIKA IZ FUNDUSA NZC RIJEKA

Tekst i fotografije: Nikola Lučić

Prigodom održavanja godišnje skupštine Nacionalne zajednice Crnogoraca Rijeka, u galeriji Montenegri- na otvorena je izložba slika iz fundusa doniranih radova autora koji su u ovoj galeriji imali izložbe svojih radova.

Mada izloženi eksponati ne predstavljaju cjeli ukupni fond ipak pokazuju koliko je Zajednica bila aktivna u organiziranju izložbi amaterskih i profesionalnih slikara ovoga kraja.

Izložene slike prezentiraju raznolikost tehnika i likovnog izražaja autora. Naša Zajednica će i ubuduće nastaviti suradnju sa likovnim autorima i udruženjima likovnih autora amatera iz naše primorsko-goranske regije.

MANJINE SVOME GRADU

Tekst i fotografije: Milanka Marić

Uz Dan Europe i Dan pobjede nad fašizmom u Umagu se odžava i manifestacija Manjine svome Gradu.

Usrijedu 9. svibnja 2018., Umag je u velikom stilu proslavio Dan Europe te na najbolji način oživio geslo **ujedinjeni u različitosti**. Umaške su nacionalne manjine i zajednice Talijana brojnoj publici priredile priredbu tijekom koje su glazba i recitacije odjekivale prepunim trgom te mamile osjećaje ponosa i zajedništva.

Pred brojnom publikom sudjelovale su manjine Grada Umaga i zajednice Talijana sa svojim veselim i originalnim točkama glazbe, plesa i recitacija. Društvo Crnogoraca i prijatelja Crne Gore "Bujština" Umag, aktivno je sudjelovalo u ovoj manifestaciji izvođenjem recitacija naših članica Regine Gardoš, koja izvela pjesmu Alde Negri o crnogorskoj princezi - talijanskoj kraljici Eleni di Savoia /Jeleni Petrović/, a Milunka Medojević svoju pjesmu "Ne idi u trudu".

Moj stari dedo uvijek je rekao

Ne idi sine nikuda daleko.

Ispod ovog našeg, plavoga neba,

Ti imaš ovdje sve št ti treba

Nakon programa uslijedilo je druženje publike i uzvanika uz tradicionalne specijalitete svih manjina. Naše članice predstavile su svoje priganice – poslužene tople sa medom ili sirom, pite i palačinke.

Gradonačelnik Umaga gosp. Villi Bassanese, zadovoljan prikazanim programom, družio se s prisutnima i time dao svoju podršku manifestaciji.

Nakon kulturno-umjetničkog dijela, program se nastavio s bogatom i nadasve odličnom gastro ponudom za koju su se pobrinuli članovi nacionalnih manjina.

"Činjenica da u Umagu, od gotovo 15.000 stanovnika, njih 30% pripada nekoj od preko dvadeset nacionalnih manjina, čini nas izuzetno ponosnima. Grad Umag živi multietničnost i multikulturalnost, a riječ *zajedništvo* ovdje nije samo fraza", izjavio je gradonačelnik Bassanese, koji je, uz svoje zamjenike Maura Jurmana i Florianu Bassanese Radin, podržao ovo fantastično druženje u organizaciji umaških nacionalnih manjina.

PROSLAVA DANA NEZAVISNOSTI CRNE GORE U SPLITU

Tekst i fotografije: Zajednica Crnogoraca Split

Zajednica Crnogoraca Split, u prostorijama Kazališta mladih, 21.5.2019. godine proslavila je 13. godišnjicu nezavisnosti Crne Gore.

Prigodnim plakatima i katalogima s ispisanim programom proslave, pozvani su predstavnici SDŽ-e, Grada Splita, predstavnici antifašista i predstavnici nacionalnih manjina u Gradu Splitu.

Proslavi je prisustvovao predsjednik Zajednice Crnogoraca u Nurnbergu gospodin Ljubo Dabović sa suprugom.

Program je vodila gospođica Tatjana Četković iz Podgorice koja je bila u privatnom posjetu Splitu.

Nakon intoniranja himni Hrvatske i Crne Gore, predsjednica ZCS-a Dušica Mijušković-Malada pozdravila je goste te prisutne upoznala s povijesnim značenjem Dana nezavisnosti Crne Gore, kao i sa današnjim dostignućima.

Program je nastavljen izvođenjem pjesama **mješovitog zbor** ZCS "Crnogorske zore", osnovanog prije tri godine.

U prvom dijelu nastupili su s pjesmama *Ivanova korita*, *Pita majka svoga sina Marka* i *Još ne sviče rujna zora*.

Nakon zbor voditeljica je najavila pjesnikinje i amaterskog glumca ZCS koji su se predstavili recitacijama, citatima iz Gorskog vijenca i pjesmom *Crnoj Gori* od Marinka Pavićevića.

Proslavu je upotpunilo makedonsko kulturno društvo Makedonija – Split koje djeluje od 1991. godine. Izveli su kola *Oro kroz Makedonija* u koreografiji profesora Branka Šegovića i *Kolo vodarki* u koreografiji Blage Atanasove-Massaccesi

Zbor Crnogorske zore s pjesmama *Oj Vrsuto, goro velja*, *Poleće soko*, *Niđe nebo nije plavo* – izmamio je pjevanje publike i veliki aplauz.

Po završetku, voditeljica programa je zahvalila prisutnima na odazivu i pozvala na druženje i domjenak, što je potrajalo do kasnih večernjih sati.

CRNOGORSKO DRUŠTVO "MORAČA" KRANJ PROSLAVILO 21. MAJ

Tekst i fotografije: Momo Savović

Crnogorsko društvo "Morača" Kranj Slovenija, je 25. maja proslavilo Dan nezavisnosti Crne Gore.

Proslava sa piknikom je održana u kraju Gorajte u blizini Škofje Loke. Na proslavi su bili prisutni, pored članova društva, brojni gosti. Prisutni su bili predstavnici ambasade Crne Gore u Sloveniji na čelu s konzulkom Stanicom Popović, predstavnici Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske iz Zagreba, na čelu s predsjednikom zajednice Danilom Ivezićem, te predstavnici društava iz Slovenije.

Prisutnima se obratio predsjednik crnogorskog društva Morača Čedo Đukanović i govorio o značaju toga datuma za nas i našu postojbinu Crnu Goru. Prisutnima su se obratili, gospođa Stanica Popović u ime ambasade, Danilo Ivezić u ime Crnogoraca Hrvatske, i brojni predstavnici prisutnih društava.

Čule su se gusle, tradicionalni instrument, u rukama iskusnog guslara Čeda Đukanovića, crnogorske pjesme u izvođenju pjevačke grupe Morača i crnogorskog društva Montenegro iz Zagreba.

ZBOR MONTENEGRO NASTUPIO NA MANIFESTACIJI DAN TRNJA

Tekst: Maša Savićević, Fotografije: Grad Zagreb

Dan Trnja 2019. je održan u subotu, 8. lipnja na fontanama u Ulici Hrvatske bratske zajednice.

Ova kulturno-umjetnička manifestacija se po drugi puta održava, a organizira je Vijeće Gradske četvrti Trnje i Pučko otvoreno učilište Zagreb pod pokroviteljstvom zagrebačkog gradonačelnika Milana Bandića.

Zamjenica gradonačelnika Jelena Pavičić Vukičević najavila je manifestaciju riječima:

"Dan Trnja je važno događanje na kojem se susjedi i prijatelji mogu susresti, podijeliti iskustva te radost i zadovoljstvo zajedničkog stvaranja u proteklih godinu dana. Uvjeren sam da će ovogodišnja manifestacija biti platforma za stvaranje nove suradnje i novih prijateljstava na Trnju. Vidimo se na fontanama!"

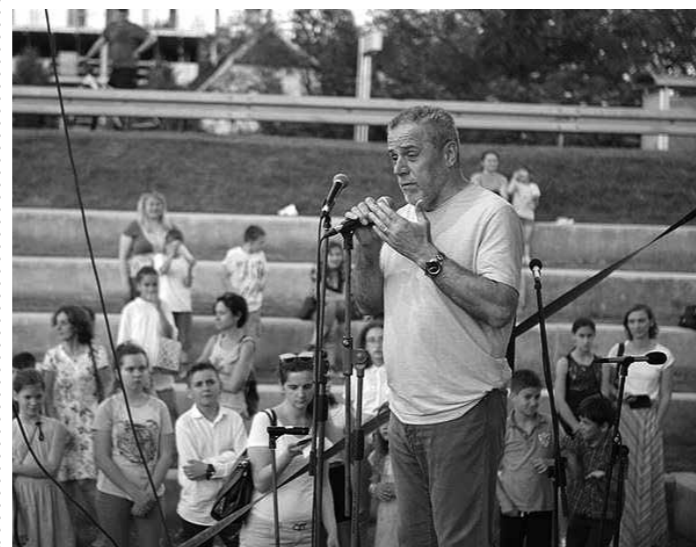
Istaknula je, također, da će Trnje iduće godine biti svojevrsno sjedište Europe jer će Hrvatska do polovine 2020. predsjedati Vijećem Europe, a središnja događanja će se odvijati upravo u srcu Trnja, u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici.

Brojne prisutne je, između ostalih, pozdravio i gradonačelnik Milan Bandić.

U sklopu manifestacije održale su se brojne likovne, kreativne i umjetničke radionice za građane, nastupi djece, a studenti i učenici su predstavili nove tehnologije i projekte.

Zbor "Montenegro" nastupio je na ovogodišnjoj manifestaciji s pjesmama *Veselica* i *Bokeljska noć*.

Dan Trnja je u večernjem dijelu programa, uveličao veliki koncert grupe *Vatra*.

SUFINANCIRANJE PROGRAMA U 2019.

84. SJEDNICA SAVJETA ZA NACIONALNE MANJINE RH

Tekst i fotografije: Danilo Ivezić

2. svibnja Savjet za nacionalne manjine RH održao je 84. sjednici na kojoj je prihvatio Izvješće o utrošku sredstava za 2018. godinu i donio Odluku o rasporedu sredstava za sufinanciranje programa u 2019. godini. Nacionalnoj zajednici Crnogoraca Hrvatske i njenim članicama dodijeljeno 639.800,00 kn.

Predsjednik Savjeta predstavio je prisutnima članove novog saziva koje je Vlada Republike Hrvatske imenovala na četverogodišnji mandat Rješenjem od 18. travnja 2019., i to: Vladimira Hama, novog potpredsjednika Savjeta i predstavnika njemačke nacionalne manjine, Zoricu Velinovsku, predstavnicu makedonske nacionalne manjine, Mirjanu Galo, predstavnicu srpske nacionalne manjine, te Ishaka Hodžića, predstavnika bošnjačke nacionalne manjine.

Na prvoj sjednici Savjeta za nacionalne manjine R.H. u novom sazivu nakon odluke Vlade RH od 18. travnja 2019. donesene su slijedeće Odluke:

Na temelju članka 36. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina ("Narodne novine", broj 155/02 i 80/10), Savjet je prihvatio Godišnje izvješće o utrošku sredstava osiguranih u Državnom proračunu Republike Hrvatske za 2018. godinu ("Narodne novine" br. 124/17) u razdjelu

020 Vlada Republike Hrvatske, glava 21 Stručna služba Savjeta za nacionalne manjine, aktivnost A 732003 potpore za programe ostvarivanja kulturne autonomije nacionalnih manjina.

Na temelju članka 35. stavka 4. i 36. stavka 11. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina, Savjet je jednoglasno donio Odluku o rasporedu sredstava koja se u Državnom proračunu Republike Hrvatske osiguravaju za potrebe nacionalnih manjina u 2019. godini. Prilikom glasovanja o Odluci o rasporedu sredstava primjenjivale su se Smjernice i upute Povjerenstva za odlučivanje o sukobu interesa dužnosnicima koji obnašaju dužnost zastupnika u Hrvatskom saboru, te se glasovalo zasebno o financiranju svake pojedine nacionalne manjine.

Odlukom o rasporedu sredstava određeno je da će se sredstvima iz Državnog proračuna sufinancirati ostvarivanje programa kulturne autonomije 78 ustanova i udruga nacionalnih manjina s ukupnim iznosom od 36.005.157,00 kuna, što u odnosu na 2018. godinu predstavlja povećanje od 2.620.157,00 kuna.

Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske i njene članice za 2019. godinu dobila **639.800,00 kn.**

PETI IZBORI ZA VIJEĆA I PREDSTAVNIKE NACIONALNIH MANJINA U RH

Tekst i fotografije: Danilo Ivezić

ZA ČLANOVE VIJEĆA I PREDSTAVNIKE NACIONALNIH MANJINA

Izbori za PETI mandat i saziv VIJEĆA i PREDSTAVNIKA nacionalnih manjina u RH održani su 5. svibnja 2019. Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske s svojim članicama osvojila 97,11% mandata: od 140 izabranih 136 su kandidati NZCH i njenih članica.

Izbori za ova tijela održavaju se od 2003. godine i njihovo bitno obilježje je da u njima mogu učestvovati, odnosno BIRATI i BITI BIRANI samo pripadnici dotične nacionalne manjine.

Preko vijeća i predstavnika crnogorskoj, kao i svim ostalim, nacionalnim manjinama je omogućeno ostvarivanje kolektivnih političkih prava, sudjelovanje u javnom životu i upravljanju lokalnim poslovima, u jedinicama lokalne i regionalne samouprave.

Vijeće i predstavnici predlažu mjere za unapređivanje položaja crnogorske nacionalne manjine u jedinicama lokalne i regionalne samouprave, ističu kandidate za dužnosti u tijelima uprave gradova, županija i Republike, daju

mišljenje i primjedbe na programske sadržaje radijskih i TV stanica i moraju biti obaviješteni o svim pitanjima o kojima raspravlja u skupštinama i radnim tijelima, a koja se tiču položaja i statusa crnogorske nacionalne manjine.

Rezultati izbora za CRNOGORSKU NACIONALNU MANJINU U RH pokazuju da je od izabranih 140 kandidata 136 iz Nacionalne zajednice, njenih članica i udruga koje programski surađuju s njom, statistički 97,11% izabranih, 4 izabrana kandidata ili 2,89% su iz drugih crnogorskih udruženja. Rezultati ovih izbora su skoro identični i svim prethodnim u kojima je postotak osvojenih mandata NZCH i njenih članica između 96% do 98%.

U svim izabranim vijećima, na koja smo imali pravo sukladno kriterijima u Republici Hrvatskoj /Split, Rijeka, Pula, Vodnjan, Zagreb, Istarska županija, Primorsko goranska županija/ gradskim i županijskim (koja broje između 15 i 25 članova) su izabrani isključivo kandidati NZCH i njenih članica, pa je ovo i najbolji pokazatelj uloge, brojnosti i ugleda koji crnogorska udruženja članice Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske imaju u sredinama življenja.

PETI SAZIV VIJEĆA CRNOGORSKE NACIONALNE MANJINE GRADA ZAGREBA

Tekst i fotografije: Danilo Ivezić

Nakon provedenih izbora 5. svibnja 2019., a na temelju članka 104. stavka 1. Zakona o izboru vijeća i predstavnika nacionalnih manjina (NN25/19) gradonačelnik Grada Zagreba Milan Bandić sazvaio je prvu konstituirajuću sjednicu Vijeća crnogorske nacionalne manjine, održanu 7. lipnja 2019.

Na prvoj konstituirajućoj sjednici Vijeća crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba verificiran je mandat izabranim članovima Vijeća, izabran predsjednik i zamjenik predsjednika Vijeća.

U peti saziv Vijeća (mandat 2019.-2023.), nakon provedenih izbora 5. 5. 2019. izabrani su:

Milo Banović; Marko Bogdanović; dr. sc. Sava Bogdanović; Nataša Rašović Bodiš; Viktorija Božičević; Milanka Bulatović; Danilo Bunčić; Milanka Bunčić; Miro Dajović; dr. sc. Zoran Drašković; Marica Horvat; Danilo

Ivezić; Božidar Jovanović; Branko Klikovac; Murat Meškić; Dušan Mišković; dr. sc. Nikola Mišković; Nataša Musić; Emilijano Nešković; Božidar Popović; dr. sc. Petar Popović; Branislav Radulović; Maša Savićević; Ananije Stojović; Jadranka Šincek.

Za predsjednika Vijeća izabran je Dušan Mišković, a za zamjenicu Milanka Bulatović.

IZBORNA SKUPŠTINA NZCH

Redovna izborna Skupština Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske izabrala je predsjednika NCZH, predsjednika i potpredsjednika Skupštine NZCH, članove Predsjedništva, likvidatora NZCH i tajnika NZCH, s mandatom od 4 godine.

Na redovnoj izornoj Skupštini NZCH koja je održana 22. lipnja 2019. prisutni delegati su uvojili *Izveštaj o radu* i *Financijski izvještaj* za protekli mandat, izmjene i dopune *Financijskog plana NZCH* i izabrali svoja tijela i organe:

Za predsjednika NZCH izabran je **Danilo Ivezić**, za predsjednika Skupštine NZCH izabran je **Savić Pavićević**, za potpredsjednika Skupštine NZCH izabran je **Aleksandar Taušan**.

Za članove predsjedništva NZCH izabrani su: **Milanka Marić** – Društvo Crnogoraca i prijatelja Crne Gore "Bujština" Umag, **Dušica Mijušković-Malada** – Zajednica Crnogoraca Split, **Slobodan Mračević** – Zajednica Crnogoraca Split, **Slobodan Petković** – Nacionalna zajednica Crnogoraca Rijeka, **Petar Kumburović** – Nacionalna zajednica Crnogoraca Rijeka, **Danilo Ivezić** – Društvo Crnogoraca i prijatelja Crne Gore "Montenegro" Zagreb, **Petar Popović** – Društvo Crnogoraca i prijatelja Crne Gore "Montenegro" Zagreb, **Dušan Mišković** – Društvo Crnogoraca i prijatelja Crne Gore "Montenegro" Zagreb, **Nikša Minić** – Zajednica Crnogoraca Pula.

Za likvidatora NZCH izabran je **Dušan Mišković**, a za tajnicu NZCH izabrana je **Milanka Bulatović**.

PRVA KONSTITUIRAJUĆA SJEDNICA PREDSJEDNIŠTVA NZCH

Tekst: Maša Savićević

Na 1. konstituirajućoj sjednici održanoj 22. 6. 2019. godine, Predsjedništvo Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske izabralo je zapisničara I dva potpredsjednika Predsjedništva NZCH.

Za zapisničara je jednoglasno izabrana **Milanka Bulatović**. Za potpredsjednice Predsjedništva NZCH, sukladno čl. 29. Statute NZCH jednoglasno su izabrane **Dušica Mijušković-Malada** iz Zajednice Crnogoraca – Split i **Milanka Marić** – Društvo Crnogoraca i prijatelja Crne Gore "Bujština" Umag. Mandat izabranima traje četiri godine.

Pod posljednjom točkom Dnevnog reda Sjednice, dogovoreno je održavanje telefonskih, odnosno sjednica elektroničkim putem, osim onih sjednica sa dokumentima koji se moraju donositi fizičkim prisustvovanjem članova.

II. SJEDNICA VIJEĆA CRNOGORSKE NACIONALNE MANJINE GRADA ZAGREBA

Tekst: Maša Savićević

27. lipnja održana je 2. sjednica Vijeća crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba.

Na drugoj sjednici Vijeća izabrani su članovi stalnih komisija Vijeća, verificirani su Program rada i Financijski plan Vijeća za 2019. godinu, kao i pravilnik o kriterijima za dodjelu nagrada članovima Vijeća, te su donesene Odluke o pristupanju Koordinaciji vijeća i predstavnika nacionalnih manjina Grada Zagreba i Koordinaciji vijeća crnogorske

nacionalne manjine na području RH.

Izabrani su članovi stalnih komisija Vijeća:

Komisija za financijska pitanja: **Milanka Bunčić**, **Marko Bogdanović** i **Marica Horvat**

Komisija za programska pitanja: **Petar Popović**, **Danilo Ivezić** i **Maša Savićević**

Komisija za Statut i Poslovnik: **Miro Dajović**, **Mekić Murat** i **Stojović Ananije**

Komisija za odnose i suradnju s vijećima drugih nacionalnih manjina i vijećima crnogorske nacionalne manjine u RH: **Božidar Jovanović**, **Branko Klikovac** i **Jadranka Šincek**

Također, formirana je i peta komisija – Radno tijelo za fondove, a za članove su izabrani **Danilo Bunčić**, dr.sc. **Nikola Mišković** i **Branislav Radulović**.

Predsjednik Vijeća je upozorio članove na njihovu obvezu prisustva svim događanjima u organizaciji Društva "Montenegro" i Vijeća u narednom periodu, kao bitan dio njihove aktivnosti, samom činjenicom da je njihov predlagač i izborna baza Društvo "Montenegro".

SEMINAR MEDIJI I NACIONALNE MANJINE U REPUBLICI HRVATSKOJ

Tekst i fotografije: Savjet za nacionalne manjine

U Opatiji je 5. lipnja 2019. u organizaciji Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske i Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske, održan seminar "Mediji i nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj" sa temom: Zaštita manjina i uloga medija u demokratizaciji hrvatskog društva. MANJINA I ULOGA MEDIJA U DEMOKRATIZACIJI HRVATSKOG DRUŠTVA.

Otvorajući skup predsjednik Savjeta za nacionalne manjine RH Aleksandar Tolnauer i ravnatelj Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade RH Alen Tahiri posebno su ukazali na važnost ovog seminara u smislu uloge medija i informacija kao strateških pretpostavki za unapređenje položaja nacionalnih manjina u društvu te daljnjeg razvoja kulture dijaloga, borbe protiv stereotipa i uopće unapređenja ljudskih prava.

U izlaganjima i raspravi istaknuto je da HRT pravovremeno i realno izvještava o zastupljenosti nacionalnih manjina u programima javnog servisa, ali da je upravo iz tih izvješća razvidna podzastupljenost manjina u programima te da se ne ispunjavaju obveze sukladno članku 47. Ugovora između HRT-a i Vlade Republike Hrvatske za razdoblje od 2018. – 2022. To se prvenstveno odnosi na postotak koji je posvećen nacionalnim manjinama u tim programima, a koji ne prelazi 1,6% u 2018. godini.

Također je ukazano je na skandalozne pojave u programima HRT-a koji se odnose na prepuštanje prostora javne televizije, promotorima povijesnog revizionizma te ekstremno desnih i filoustaških uvjerenja, što je nedopustivo.

Također je upozoreno na pitanja vezano za tiskane medije, kako većinske tako i manjinske, sa posebnim naglaskom na negativni utjecaj pojedinih internetskih platformi kojima se širi netrpeljivost i govor mržnje vezan ne samo nacionalne manjine već i za sve ostale manjinske grupacije u društvu.

Ujedno je ukazano na nedopustivo nedovoljan broj novinara u redakciji Prizma, što onda rezultira nemogućnošću pravovremenog i kvalitetnog praćenja i izvještavanja sa manjinskih događanja.

To hitno traži osnaženje redakcije Prizme, kao i proširenje suradničke mreže kako bi se osiguralo pravovremeno i objektivno informiranje vezano za nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj.

Potpredsjednik Programskog vijeća HRT-a Nikola Baketa naglasio je da 60% izvještavanja o nacionalnim manjinama otpada na emisije "Manjinski mozaik" i "Prizma", podsjetivši da su u izvještaju za 2017. godinu u kvotu prostora o manjinama ušle vijesti o aktivnostima Željke Markić prema "Novostima", izbjeglica iz Nigerije, otvaranje restorana sa specijalitetima iz Afrike i podizanje zastave Zagreb Pridea, što ukazuje na nepoznavanje konteksta izvještavanja o nacionalnim manjinama.

Ravnatelj HRT-a Kazimir Bačić, koji je prvi od svih dosadašnjih ravnatelja HRT-a uzeo učešća u ovom seminaru, istaknuo je da HRT daje izuzetnu pozornost nacionalnim manjinama, ali da su u ovom trenutku obzirom na sve okolnosti zahtjevi veći od mogućnosti. No, najavio od toga Bačić je najavio da će se sve poduzeti kako bi se kadrovski ojačala redakcija Prizme kao i programi za nacionalne manjine. Složio se sa zahtjevom da se informacije o nacionalnim manjinama iz političkog, javnog i kulturnog života uključe i prenose u svim programima HRT-a, jer bi drugačiji pristup bio getoiziranje manjinskog programa.

Sudionicima su se svojim izlaganjima obratili i saborski zastupnik srpske nacionalne manjine prof.dr.sc. Milorad Pupovac, saborski zastupnik mađarske nacionalne manjine Robert Jankovics, prof. dr. sc. Siniša Tatalović, prof. dr. sc. Gordana Vilović, doc. dr. sc. Antonija Petričušić te Željka Mandić, novinarka HRT-a.

NACIONALNE MANJINE NISU DOVOLJNO ZASTUPLJENE U MEDIJIMA

Tekst i fotografije: Slavica Šarović

Savjet za nacionalne manjine RH održao je 27. lipnja 85. sjednicu na čijem je dnevnom redu bilo; izvješće Hrvatske radiotelevizije o proizvedenim programima namijenjenim informiranju pripadnika nacionalnih manjina u Hrvatskoj u 2018. godini, porast atmosfere nesnošljivosti i pojave ertnocentrizma u hrvatskom društvu, prijedlog Odluke o raspodjeli sredstava za programe stvaranja materijalnih pretpostavki za ostvarivanje kulturne autonomije romske nacionalne manjine, te preimenovanje sredstava za neke od udruga i ustanova nacionalnih manjina.

Predsjednik Savjeta Aleksandar Tolnauer je izjavio da je izvješće HRT-e realno, ali ga Savjet ne može prihvatiti.

– Prošle godine bili smo zastupljeni sa 0,69 posto u četiri programa HRT-e, a ove godine smo napredovali na 1,06. Nacionalne manjine bile su 2012. zastupljene s 4,3 gledanosti te smo tijekom sedam godina pali na 1,06 posto – kazao je Tolnauer i istaknuo da se srozala i kvaliteta jedine emisije o nacionalnim manjinama na HTV-e, te da općenito novinari koji dolaze na događanja vezana za nacionalne manjine nisu upućeni u tematiku i djelovanje nacionalnih manjina.

– Zastupljenost nacionalnih manjina je nedovoljna na HTV-e, a u emisijama se daje prostor likovima koji rehabilitiraju nešto što je nemoguće rehabilitirati. Osobno ne mogu slušati o tome kako je Jasenovac bio šetalište kad mi je tamo veliki dio obitelji ubijen – kazao je Tolnauer te naglasio kako medijski nije bio popraćen ni seminar Mediji i nacionalne manjine održan u Opatiji.

Nakon izvješća uslijedila je rasprava u kojoj su sudjelovali članovi Savjeta i neki od manjinskih saborskih zastupnika. Za riječ se javio i Bruno Kovačević, glavni urednik HRT, koji je naglasio da se u toj kući trenutačno mali broj ljudi bavi tematikom nacionalnih manjina, ali da će se do kraja godine njihov broj povećati te da će biti promijenjen termin emisije Prizma, a o manjinama će se govoriti i o drugim emisijama.

Na sjednici je Tolnauer objavio priopćenje Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske o porastu atmosfere nesnošljivosti i etnocentrizma u hrvatskom društvu. Priopćenje prenosimo u cijelosti, a potpisao ga je Aleksandar Tolnauer.

"U skladu sa zadaćom osiguranja, ostvarivanja i zaštite prava i sloboda nacionalnih manjina, a u duhu razumijevanja i uvažavanja etničke, multikulturalne i konfesionalne raznolikosti, sukladno Ustavnom zakonu o pravima nacionalnih manjina, kao i Deklaraciji o nesnošljivosti i etnocentrizmu u Republici Hrvatskoj od 14. svibnja 2015., te Priopćenja Savjeta za nacionalne manjine o porastu atmosfere opće nesnošljivosti u hrvatskom društvu i pojavama etnocentrizma od 24. veljače 2016., Savjet za nacionalne manjine upozorava na slijedeće:

Unatoč naporima Vlade Republike Hrvatske u suzbijanju različitih oblika diskriminacije, svakodnevno svjedočimo pojavama porasta atmosfere nesnošljivosti, govora mržnje, netolerancije, nasilja te etnocentrizma u našem društvu. Tome nažalost u mnogome doprinose mediji koji u svojim programima u vrijednosnim raspravama daju veliki prostor upornim i ustrajnim promicateljima negiranja povijesnih činjenica iz naše daljnje i bližnje prošlosti u permanentnim pokušajima rehabilitacije Nezavisne Države Hrvatske, negirajući njen zločinački i kvislinški karakter, čime provode beskrupulozni, neznanstveni povijesni revizionizam koji izravno šteti ugledu Republike Hrvatske.

Posebno zabrinjava porast javnih okupljanja i uličnih akcija kojima se poziva na progon određenih etničkih i ideoloških skupina i oduzimanje njihovih Ustavom, zakonima i međunarodnim konvencijama zagwarantiranih prava. Osim zakonom zabranjene retorike skandiranja na primjerice sportskim natjecanjima i isticanja zakonom zabranjenih simbola i diskriminatornih parola, na velikom broju tih okupljanja ističu se simboli sa oznakama karakterističnim za period NDH. Mnoga od njih održana su i s ciljem poricanja, opravdavanja ili umanjivanja zločina počinjenih u Drugom svjetskom ratu, a dio takvih događaja prolazi bez reakcije državnih institucija.

Razlog navedenog stanja jest u neprovođenju i neshvaćanju dostignutih demokratskih standarda u kojima vlada princip poštovanja slobode drugog i drugačijeg, te pravu na mišljenje oslobođeno od ideološke i političke pristranosti, bez selektivne primjene dvostrukih standarda u ostvarivanju prava, a koja korespondiraju sa civilizacijskim tekovinama europskog sustava vrijednosti koje smo prihvatili kao članica Europske unije.

Svi mi imamo neotuđivo pravo na vlastiti pogled na pojedina pitanja, zbivanja i događaje, no postoje i univerzalno utvrđene europske demokratske vrijednosti koje smo unijeli u cjelokupnu hrvatsku legislativu na koju možemo biti ponosni, a koje nadilaze svaki subjektivni stav i ograničeno mišljenje.

No manjinska i ljudska prava ne ovise prvenstveno o Ustavu, zakonima i deklaracijama, nego o moralnoj spremnosti i svjetonazoru zajednice u kojoj se trebaju ostvarivati. Ta spremnost i snaga zajednice za prihvaćanjem drugog i drugačijeg od izuzetne je važnosti jer povijesna iskustva govore kakve posljedice snose manjinske skupine, kao i cjelokupno društvo kada ih se pokuša getoizirati, dehumanizirati, te onda u tako stvorenoj društvenoj atmosferi eliminirati iz političkog, javnog, kulturnog i društvenog života.

Stoga u cilju stvaranja pozitivne društvene klime, tolerancije i suživota, te principa integracije nacionalnih manjina u hrvatsko društvo sa njihovim punim identitetom pozivamo hrvatsku političku, kulturnu i sveukupnu javnost da se zajednički najoštrije suprotstavimo diskriminaciji po nacionalnoj, vjerskoj, rodnoj, dobnoj i rasnoj osnovi, kao i diskriminaciji temeljem političkog ili drugog uvjerenja, kako bi stvorili pretpostavke za ostvarivanje jednakih mogućnosti i zaštite svih građana kao najviše vrednote ustavnog poretka Republike Hrvatske".

RAFAELA PINA LAZIĆ PREDSDJEDNICA HRVATSKOG GRAĐANSKOG DRUŠTVA CG

Tekst i fotografije: Hrvatsko građansko društvo Crne Gore - Kotor

Nova predsjednica Hrvatskog građanskog društva Crne Gore (HGD CG) je Rafaela Pina Lazarević iz Kotora, tako su u petak odlučili članovi Upravnog odbora Društva.

Rafaela Pina Lazarević, turizmolog po struci, poznata je kotorska aktivistkinja, bivša potpredsjednica Opštine Kotor i matičar, danas umirovljenica, funkciju predsjednice HGD obavlja u narednom četvorogodišnjem periodu.

Za potpredsjednika Društva izabrana je Jovo Miajlović iz Bijele, suosnivač BCM pomorske agencije, predsjednik skupštine Udruženja pomorskih agenata Crne Gore.

"Želim da se zahvalim na ukazanom povjerenju. Kao Društvo nastaviti ćemo da razvijamo saradnju između crnogorskog i hrvatskog naroda, da zastupamo na pravi način Hrvate u Crnoj Gori, a kao predsjednica potruditi ću se da nastavim raditi sve ono što su radili dosadašnji predsjednici, učiniti sve da se ovo Društvo ne ugasi i nastavi svoju uspješnu misiju koja traje već osamnaest godina. Opstanak HGD-a zavisi od financijske konstrukcije, u tom smislu pokušat ćemo objezbjediti sredstva kako bi Društvo nesmetano radilo,

Hrvatski glasnik nastavio da redovno izlazi, Mandolinski orkestar da normalno funkcioniše. Ovaj Upravni odbor će nastojati da opravda povjerenje, da svojim radom privuče što više mladih, da radimo u interesu očuvanja identiteta i artikulišemo interese Hrvata u Kotoru, Boki kotorskoj i Crnoj Gori" – kazala je novoizabrana predsjednica HGD-a Pina Lazarević.

Prema Statutu HGDCG svake četvrtne godine predsjednik se bira iz reda članova Upravnog odbora.

U predhodnom četvorogodišnjem mandatu HGD CG uspješno je vodio je predsjednik Marijo Brguljan, koji se nije kandidirao za još jedan mandat zbog zauzetosti poslom kojim se bavi. Na današnjoj sjednici Upravnog odbora Brguljanu je za uspješan rada uručena zahvalnica.

Hrvatsko građansko društvo Crne Gore osnovano je 2001. godine i nevladina je i neprofitabilna udruga koja okuplja Hrvate, sa svrhom očuvanja i promoviranja kulturne baštine Hrvata u Crnoj Gori kao autohtonog naroda.

AFIRMATIVNA ODLUKA UNESCO KOMITETA ZA SVJETSKU BAŠTINU U CRNOJ GORI

Tekst: Cafe del Montenegro

UNESCO Komitet za svjetsku baštinu je, bez rasprave, usvojio odluke koje se odnose na dva mjesta svjetske baštine u Crnoj Gori – Prirodno i kulturno-istorijsko područje Kotora i Nacionalni park Durmitor.

Odluka koja se odnosi na Prirodno i kulturno-istorijsko područje Kotora predstavlja jednu od najafirmativnijih odluka Komiteta koje se odnose na područje Kotora, a posebno od 2003. godine, kada je područje uklonjeno sa Liste svjetske baštine u opasnosti, na kojoj je sve do tada bilo zbog posljedica razornog zemljotresa iz 1979. godine. Ipak, od tog trenutka počinju i upozorenja Komiteta povodom opasnosti od nagle i nekontrolisane urbanizacije i turističkog pritiska koji prijete očuvanju izuzetnih univerzalnih vrijednosti koje su osnov upisa na Listu svjetske baštine.

Odluke Komiteta su bivale sve oštrije, do Odluke iz Istanbula 2016. godine, nakon čega je napravljen niz konsultacija sa UNESCO, koje su rezultirale usvajanjem Akcionog plana za postizanje ove Odluke, od strane Vlade Crne Gore. Od februara 2017. godine kada je Akcioni plan usvojen, do ovogodišnjeg Komiteta, sprovedeno je niz aktivnosti koje su rezultirale Odlukom koja pozdravlja napore "države članice u mnogo oblasti, uključujući izradu Nacrta PUP-a Kotor, pripreme Izmjena i dopuna Zakona o Prirodnom i kulturno-istorijskom području Kotora, iniciranju revizije Menadžment plana, reviziji HIA za Područje..."

Pozdravlja se odluka države da odustane od predloženog

projekta žičare od Starog grada do tvrđave San Đovani i turističkog kompleksa Glavati Prčanj, kako bi se zaštitile izuzetne univerzalne vrijednosti. Država se ohrabruje da dalje nastavi da unapređuje proces procjene uticaja, traži se HIA za turistički kompleks u Morinju i most na Verigama, prije bilo kakvog obavezivanja od strane države za realizaciju ovih ideja. Zahtijeva se da revidovani Menadžment plan uključi preporuke Reaktivne monitoring misije iz 2018. godine. Posebno se traži da Menadžment plan tretira pitanja upravljanja i smanjenja rizika i upravljanja turizmom.

Odluka koja se odnosi na Nacionalni park Durmitor tiče se pitanja koja su bila predmet Savjetodavne misije iz novembra 2018. godine. Odlukom se potvrđuju nalazi Savjetodavne misije koja je u Crnoj Gori boravila u novembru, a kojom se traži niz aktivnosti koje država treba da preduzme u narednom periodu u saradnji sa UNESCO i savjetodavnim tijelima.

Komitet za svjetsku baštinu održava se svake godine sa ciljem razmatranja stanja očuvanosti prirodnih i kulturnih dobara upisanih na UNESCO listu svjetske baštine i razmatranja novih nominacija. Ovogodišnji Komitet održava se u Bakuu, Azerbejdžan, od 30. juna do 10. jula. Komitet je donio niz značajnih odluka, od kojih se neke odnose na prestanak statusa "baštine u opasnosti", za države koje su uspjele da spriječe gubitak određenih vrijednosti. Određena dobra su pak upisana na Listu svjetske baštine u opasnosti.

Na ovogodišnjem Komitetu, Crna Gora se pridružila grupi država koje su podržale Švajcarsku u apelu za dosljedniju primjenu Konvencije pri odlučivanju od strane Komiteta, te za ravnopravan pristup svim državama i dobrima koja se razmatraju, kako bi se dodatno osnažila Konvencija i uloga Komiteta koji se stara o nasljeđu. UNESCO Centar za svjetsku baštinu se zahvalio državama koje su uputile i dobrovoljne kontribucije, pored obaveznih, među kojima je i Crna Gora. Održano je i niz neformalnih susreta sa relevantnim predstavnicima UNESCO i savjetodavnih tijela, na kojima je bilo riječi o narednim koracima koje je potrebno preduzeti za postizanje odluka Komiteta, prije svega u odnosu na stanje očuvanosti Prirodnog i kulturno-istorijskog područja Kotora i Nacionalnog parka Durmitor, ali i o aktuelnoj nominaciji ekstenzije Bukovih šuma, u kojoj učestvuje i Crna Gora.

Na Komitetu u Bakuu učestvovala je generalna sekretarka Crnogorske nacionalne komisije za UNESCO, Milica Nikolić.

KONCERT PARNOG VALJKA ZA PAMĆENJE

Tekst: Dejan Lučić

Prijestonica Cetinje proslavila je Dan nezavisnosti spektakularnim koncertom Parnog Valjka na Dvorskom trgu. Pred nekoliko hiljada posjetilaca Parni Valjak izveo je stare i nove hitove, praveći presjek karijere duge 44 godine.

Super je... Publika osjeti ako im se ponudi nešto, a mi se još trudimo ponuditi, veseliti se na bini, svirati sebi za dušu i gušt, pa onda to ljudi osjete – kazao je osnivač benda Husein Hasanefendić-Hus sumirajući utiske nakon koncerta.

On je rekao da mu je bilo lijepo na Cetinju i da se nada da neće proći puno godina da ponovo sviraju u Prijestonici.

"Fantastična noć, fantastičan koncert u Prijestonici. Mislim da smo pokazali kako se slavi Dan nezavisnosti. Publika i cijeli grad disali su u ritmu Parnog Valjka", kazao je gradonačelnik Prijestonice Cetinje Aleksandar Kaščelan.

Osim muzičkog ugođaja, koncert Parnog Valjka ponudio je i pun audio-vizualni doživljaj koji je brojna publika iz

svih krajeva Crne Gore propratila bez obzira na povremeno jaku kišu koja je padala.

Koncert je protekao bez incidenata.

Prijestonica Cetinje za posjetioce koncerta obezbijedila je besplatnu vodu i pivo domaćih proizvođača, podržavajući tako kampanju "Kupujmo domaće" i promovišući predstojeći Montenegro Beer Fest.

Koncert Parnog valjka organizovala je Prijestonica Cetinje, uz podršku Turističke organizacije Cetinje i prijatelja: EPCG, CEDIS, CGES, Rudnik uglja Pljevlja, M TEL, Hipotekarna banka, Azmont Investments, Metropolis, Prva banka, Glosarij, Lovćen Banka, Petrol Montenegro, Montenegro Bonus, Monte Minerale, Etno selo Sveti Georgije, Centralna banka Crne Gore, Merkator CG, Crnogorska plovidba, Erlang, Daido Metal, Knjaz Miloš, Agencija za civilno vazduhoplovstvo, Kafe bar Dvor Cetinje, Humci, Zetatrans. Medijski sponzori manifestacije bili su Radio i Televizija Crne Gore, TV Prva i RTV Cetinje.

MONOGRAFIJA DIMITRIJE ART

Tekst i fotografije: Danilo Ivezić

U prekrasnoj atmosferi Muzeja Mimara uz veliki broj uzvanika, gostiju, prijatelja, 23. svibnja 2019. je predstavljena Dimitrijeva retrospektivna monografija DIMITRIJE ART, uz izložbu i performans "Alegorija o umjetnosti" čime je ovaj svjetski poznati umjetnik obilježio 50 godina svog umjetničkog stvaralaštva.

Svoj obol ovoj značajnoj obljetnici dali su i izdavači monografije SKANER STUDIO d.o.o. Zagreb i NACIONALNA ZAJEDNICA CRNOGORACA HRVATSKE.

Prostor Muzeja Mimara bio je premali za sve one ljubitelje Dimitrijevog stvaralaštva, uzvanike i goste.

Uzvanike i goste su na početku pozdravili: mr. sc. Lada Ratković Bukovčan, ravnateljica Muzeja Mimara, gradonačelnik Grada Zagreba Milan Bandić, izaslanik ministrice kulture RH Krešimir Pertl i u ime Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske, predsjednik, Danilo Ivezić.

O knjizi su govorili: Vesna Kusin, povjesničarka umjetnosti; akademik Krešimir Nemeć; teolog i povjesničar i ekumenista profesor Juraj Kolarić; urednik monografije mr. sc. Božo Biškupić; izdavač Drago Savićević i Dimitrije Popović.

Obraćajući se prisutnima Dimitrije je između ostalog rekao da je srećan i zadovoljan što je 50 godina svoga stvaralaštva obilježio ovako sjajnom knjigom i izrazio zahvalnost svima koji su omogućili njeno izlaženje. Istakao je:

"Čovjek stvarajući pokušava odgovoriti na prirodu ljudskog biće jer zna da je već u plodu zametak sjemena smrti. Ono što nadilazi smrt je umjetnost. Smisao smrti daje smisao životu...", a obraćanje je završio riječima:

"Nadam se da ćete me još jedan broj godina pratiti, a ne ispratiti!"

Organizatori predstavljanja u Muzeju Mimara su bili Muzej Mimara, Skaner studio i Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske.

U nastavku pročitajte u cjelosti tekst povjesničarke umjetnosti Vesne Kusin koji je pripremila za ovo predstavljanje.

Vesna Kusin: Dimitrije njim samim

Pripao me je, moram priznati, složeni zadatak da vam danas, u svečanoj prigodi obilježavanja 50. obljetnice umjetničkoga djelovanja svestranog umjetnika Dimitrija Popovića, predstavim ovu monumentalnu monografiju jednostavnog naziva – "Dimitrije". I mnoge prijašnje knjige i katalozi, koji su predstavljali dijelove umjetnikova opusa, često su na svojim koricama nosili taj jednostavan naslov "Dimitrije". Jer je u samom tom imenu sadržano višeslojno značenje koje nas je upućivalo u tajne Dimitrijeva stvaralaštva. No, ova je monografija ipak bitno drugačija. Ona je zapravo ukoričena retrospektiva Dimitrijeva pola stoljetnog stvaralaštva. Njome je dat izabrani presjek kroz Dimitrijevo opus, jer sva djela tog produktivnog umjetnika ne mogu stati ni u ovako veliko izdanje enciklopedijskoga formata. Ipak, njome su obuhvaćene sve faze i ciklusi Dimitrijeva stvaralaštva, naravno, bogato ilustrirani.

Osobitost ove knjige ili monografije je u tome što je Dimitrije sam pisao tekstove o svom djelovanju: čitanjima, promišljanjima i nastajanju pojedinih ciklusa kojima se kontinuirano bavio, ili im se u određenim razdobljima, nakon izvjesne stanke ponovno vraćao. Jedino je uvodni tekst napisao Žarko Pajić koji, s pravom, gotovo filozofski

razmatra i analizira Dimitrijevo stvaralaštvo. No, ja ću se usredotočiti na onaj, veći dio ove velebne knjige, naslovljen "Dimitrije o Dimitriju". Taj naslov nam već otkriva da ovim djelom Dimitrije govori njim samim. Utoliko je moj zadatak težji, jer na izvjestan način moram reinterpetirati samoga autora, što ću učiniti drugačijim redoslijedom i povezivanjem tema, ne upuštajući se u estetsku analizu njegovih nesumnjivo vrhunskih djela.

Što je odredilo tog istodobno klasičnog i modernog umjetnika, preciznog crtača, vrsnog slikara, minucioznog grafičara, istančanog skulptora, vještog kolažista, domišljatog asamblažista, stvaratelja objekata, konstruktora instalacija, autora profinjanih i zapanjujućih performansa, plodnog pisca i začudnog pjesnika? Gdje se formirao i što ga je nagnalo u umjetničke vode? Ako govorimo o 50 godina stvaralaštva, onda podrazumijevamo da se početak podudara s polaskom na Akademiju likovnih umjetnosti i dolaskom u Zagreb u kojem je uglavnom stvorio svoj imponzantan opus.

Ali Dimitrijevo ishodište ide dalje u prošlost i u drugo podneblje. Sve se začelo u njegovu rodnom Cetinju za koje je neraskidivo vezan i danas. Sve što će kasnije stasanjem, sazrijevanjem i razvojem umjetnički uobličiti ukorijenjeno je podno Lovćena u Cetinjskoj kotlini, u rodnoj kući, u biblioteci koje je još u dječstvu otkrio anatomsku maketu ženskoga tijela i reprodukciju "Kristova raspeća" što ga je

za Isenheimski oltar izradio kasnogotički slikar Matthias Grünewald.

Tu, dakle, nastaje opsesija tijelom u svim anatomskom detaljima koje će posebno koristiti u obradama i razlaganjima Kristova mučeničkoga tijela. To Isusovo mučeništvo bit njegova najveća fascinacija i usmjerit će njegova razmišljanja i stvaranje u propitivanju smisla života, rođenja i smrti koji se ciklički neumitno smjenjuju i nastavljaju. Smrt je druga velika tema njegova opusa.

Osim Grünewaldovog "Kristova raspeća", sudbonosnu je ulogu o urastanju teme smrti kao pokretaču stvaralaštva, odigrao Njegoš čiji je lik također vidio na fotografiji u rodnoj kući, s prozora koje je gledao prema Jezerskom vrhu Lovčena na kojem se nalazi kapela s pjesnikovim grobom. Početno je bio zapanjen tim Njegoševim izborom posljednjeg počivališta oko kojeg bijesne ljetne munjevite i gromovite oluje što su u njemu izazivale strah. No, kasnije će promatrane zimske zalaske sunca za Lovčenom, za planinom i pjesnikovim grobom, to izdisanje dana i spuštanje mraka doživjeti kao "metaforičku rimu kozmičkoga i zemaljskoga", a Njegošev grob kao "monumentalni oltar mističnoga hrama na razmeđu života i smrti". Shvatit će taj izbor besmrtnog pjesnika – na vrhu planine gdje je bliži nebu nego zemlji, gdje "pjesnikov grob nadilazi smrt", kao što Lovčen nadilazi crnogorski pejzaž". Tu je ta luč besmrtnosti. Ali inicijalno taj će grob potaknuti

razmišljanja o smrti. Kasnije će u svom ciklusu "Misterij Luče mikrokozma", posvećenom Njegošu, stvoriti djela koja odražavaju dio "kompleksnosti pjesnikovih misli što se projiciraju u metafizičku bit ljudskoga bića, njegovo podrijetlo i egzistenciju".

Dakle, na Cetinju je predodređen Dimitrijevi put. Tu je duhovno i metafizički oblikovan. Tu je utemeljen njegov prosede stvaranja. Na Cetinju je na zidu u svojoj kući naslikao i prvu sliku "Cetinjske gospođice" (1964.), a prije Akademije i "Kafku" (1967.) preobraženog u njegova insekta. I literatura je, naime, utjecala na njegovo formiranje. I ne samo Njegoš. Čitao je puno. Kafka ga je opčinio upravo "Preobražajem", djelom koje mu je otkrilo impresivan svijet imaginacije, u kojem je vidio bizarnu ljepotu nadrealističke poetike. Pa će se baviti preobrazbom ljudskih i životinjskih tijela, što će uostalom biti odlika njegova nadrealističkog likovnog postupka. S time da njegov nadrealizam nije čisti psihički automatizam nego svojevrsan arhinadrealizam koji se očitava kod Boscha, Brueghela, Archimbolda, Picassa ili Dalija, kao i kod Kafke i Ciorana čija je "Kratka povijest raspadanja" zauzimala posebno mjesto u popisu za njega najznačajnijih djela u studentskom razdoblju. Stoga će Cioran biti jedno od Lica kojim će se oblikovno baviti u svom opusu. A Kafki će posvetiti cijeli ciklus baziran na dvije poznate piščeve fotografije na kojima njegova fizionomija otkriva uznemirujuću stvarnost i sliku tragične svijesti

ljudskoga bića o kojoj piše. Mnoge piščeve misli koje su se urezale u Dimitrijevu svijest preobražavale su se u tom ciklusu u nadrealističko-psihološki portret književnika.

Vrlo rano Dimitrije je pokazao svoje sklonosti nadrealnom, metafizičkom, bizarnom i mitskom, na što je, kao što se vidi, velik utjecaj imala upravo književnost. Tako su i Lautréamontova "Maldororova pjevanja" obilježila njegovu mladost. To je djelo, kako kaže, za njeg bilo evanđelje onirizma. Stoga su crteži, kolaži i objekti Dimitrijevihih ranih radova prožeti ili ozračeni duhom toga "ukletog pjesnika".

Iz Danteove "Božanstvene komedije" Dimitrija je najviše intrigirao "Pakao" zbog kojeg je nastao ciklus "Omaggio a Dante". Mitski i povijesni likovi iz Pakla, to zlo sjeme Adamovo, njihove tragične sudbine u kojima se prepliću požuda i grijeh, strast i zločin kao i transformacija tijela prokletnika u neobične bestijalne i groteskne spodobе bile su Dimitriju snažni poticaji za osebujno oblikovanje infernalne stvarnosti Danteovih poetskih slika. To nisu ilustracije književnoga djela, već Dimitrijevi odsluk pakla usredotočen na ljudsko, ali paklensko tijelo anatomski napeto njegovom infernalnom nutrinom. Zapravo najviše ga je zanimala ljudska duša zarobljena u tom tijelu, odnosno tijelo u kazni koje on pretapa u otuđeno tijelo sadašnjice, aludirajući na naličje progressa modernoga svijeta koje je proizvelo nova paklenska stanja: od kolektivnih ratnih stradanja i logora, izgladnelih dječjih tijela na kojima se

roje muhe do blaziranih lica visoke civilizacije izgubljenih u perversiji vlastite nastranosti, dajući tako kritiku suvremenoga društva.

Tijelo kojim se Dimitrije možda najviše bavio je ono Kristovo. Sjetimo se Grünewaldovog Raspeća kao prvog poticaja na razmišljanje o smrti. Ali ne treba zaobići ni "Mrtvog Krista" Andrea Mantegne, čija je djela precrtavao još u gimnazijskim danima. Zato je i njemu posvetio ciklus "Ave Mantegna". Oduševila ga je Mantegnina apsolutna preciznost svega naslikanog što je u tom "nemilosrdnom" prikazu djelovalo nestvarno, zagonetno i gotovo metafizičko, a to ga je asociiralo na metafizičke likove Giorgia de Chirica pa je u svojim kompozicijama spajao poetike tih dvaju talijanskih majstora.

Temom Kristova stradanja na Golgoti Dimitrije se kontinuirano bavi još od 1979. godine. Zato je njegov ciklus "Corpus Mysticum" najopsežniji njegov ciklus. Secirajući muku Kristovu, a poznavajući dobro anatomiju ljudskoga tijela, Dimitrije je u većini djela tog ciklusa razlamao Kristovo tijelo, ne stoga što bi to bio neki avangardistički hir, već je za taj svoj čin imao uporište u misteriju euharistije, kada se dijeli Kristovo tijelo. Na posljednjoj večeri, naime, Krist lomi svoj kruh, svoje mistično tijelo i dijeli ga apostolima. Tako i Dimitrije razlama Kristovo tijelo čime na simbolički način dočarava dramu Kristova stradanja, muke i otkupiteljske smrti. To je, dakle, simbol muke i spasenja.

Osim toga, Dimitrije posebnu pažnju posvećuje anatomiji raspećem izmučena tijela u kojem se zbiva poremećaj krvotoka, spazam mišića, gušenje vodom skupljenom u plućima, nesvjestica i deformacija samog tijela, što u likovnoj transpoziciji dobiva poseban ekspresivni naboj. Ali Dimitrije tako razložen Krist nije lišen unutarnje ljepote i blagosti svojstvene Kristovom božanskom biću. U nekim kompozicijama uz Krista Dimitrije uvodi i "plod utrobe" tek rođenog djeteta koje, po njemu, u formalnom nadrealističko simboličkom suglasju povezuje Betlehem i Golgotu. Jaslice i grob.

Dimitrijeve slike iz tog ciklusa nisu one pred kojima treba klečati i moliti se. Pred njima treba razmišljati o smislu žrtve i stradanja onoga koji je umro za spas drugih. Dimitrije naglašava da je Krist i čovjek našeg vremena, jer se u njemu odražava i doba moderne kalvarije: nesigurnosti, surovosti, stradanja i smrti.

A smrt je neizbježna, čak i u mitskoj Arkadiji, zemlji "sretnih pastira", kojoj je Dimitrije posvetio ciklus "Et in Arcadia ego" ili "I u Arkadiji sam ja", to jest smrt. Jer su i u toj arkadiji pastiri naišli na grob i lubanju, simbole čovjekove ovozemaljske prolaznosti. Memento mori remeti i taj pastoralni raj. A Dimitrije tu ljudsko tijelo svodi na kost u apstraktnom plošnom prostoru. U nekim prikazima iz te kosti izrasta cvijet koji simbolizira novi život i princip vječnoga obnavljanja. I opet nas nagoni na razmišljanje.

Opsesija smrću jedna je od najjačih spona što je Dimitrija vezala uz Leonardovo djelo. A on se također bavio i tijelom o kojem je govorio da je "Kvintesencija materijalnih elemenata koji leže u ropstvu duše". (zanimljivo, suprotno od Njegoša koji je govorio da je duša zarobljena u tijelu). Po Leonardu smrt nastupa kad duša prestaje držati na okupu te elemente i želi se vratiti u svoju prvotnu postojbinu. Uspoređivao je to htijenje duše s nagonom koji tjera noćne leptire na svjetiljku. I tvrdio da čovjek koji se veseli uvijek novom danu, proljeću, ljetu, novim mjesecima i godinama ne shvaća da žudi za vlastitim uništenjem, poput noćnog leptira. To je intrigiralo Dimitrija kao i njegova vještina baratanjem kistom i skalpelom. Leonardo je drugačije od Dimitrija savladao anatomiju, secirajući leševe, režući lubanje, vadeći fetuse. Tom istom rukom slikao je likove mistične ljepote. Dimitrije je želio Leonarda interpretirati njegovim vlastitim djelom radeći svojevrstu psihoanatomiju njegovih svetih i svjetovnih likova, unoseći diskretne deformacije u njihove lijepe vanjštine. Tako je nastao ciklus "Omaggio a Leonardo" kojim je želio izraziti svoje viđenje renesansnoga genija iz njegove nutrine, iz suprotstavljenih polova njegove osobnosti, pokazujući tako da anđeo može postati demonom, a lijepi krajolik nestati u kataklizmi.

Kako je u središtu Dimitrijeva zanimanja ljudsko tijelo, to su mu teme erotizma u kojima do punog izražaja mogu doći transformacije tijela u ekstazi ili ljubavnom hropcu, bile plodan motiv za oblikovanje likova u grčevitim proži-

manjima, ali i interpretaciji tih strastvenih preplitanja kao mučnoj patnji protagonista ozračena smrću. U ritualnim tjelesnim užiticima otkrio je tragičnu dimenziju ljudske otuđenosti i duhovne praznine, koju je kao zatomljeni i mračni karakter ljudske prirode prikazao u ciklusu "Eros i tanatos".

Taj eros i tanatos do punog izražaja dolazi u ciklusu posvećenom Juditi koja u Holofernu ne vidi samo neprijatelja svoga naroda nego i muškarca u kojem će pronaći svoju ponovno probudenu erotsku strast. Stoga je Dimitrije u crtežima nastalim osamdesetih godina prošlog stoljeća Juditu prezentirao njezinom intrigantnom ženstvenošću, pokazujući što ona osjeća, a ne što čini. Zato je u tim prikazima izostavljen mač. Odsustvo oružja nadomješteno je rezovima, posjekotinama i zasjekotinama u tijela aktera, ocrtavajući tako oštricu simboličkog mača erosa. Kad se nakon tridesetak godina vratio istoj temi, interpretirajući je fotografijom, koju naknadno i oslikava, Dimitrije uvodi i mač u starozavjetnu priču u kojoj sada kao model glavnu ulogu preuzima suvremena fatalna žena kojoj je u konačnici odrubljena glava vojskovođe i dalje opsesija.

Eros i tanatos na sceni je i u ciklusu Salome, novozavjetne fatalne žene koja zbog neuzvraćene ljubavi kao rođendanski poklon želi glavu Ivana Krstitelja. Salomin se eros naslađuje smrću, u njenom se plesu mračno prožimaju žudnja i osveta. Naboj neostvarenog erotizma, neispunjene strasti i osvetnička smrt kreiraju mračnu koreografiju njezina plesa. Tu intrigantnu temu Dimitrije je razradio crtežima,

slikama, objektima i fotografijama na kojima je lik Salome utjelovila Severina, koja je prigodom otvaranja izložbe upravo ovdje pred Muzejom Mimara izvela i performans "Ples bez velova", dojmljivo izrazivši trijumf i poraz biblijske princeze.

Magdalena je za Dimitrija bila intrigantna, pak zbog svoje kontroverzne prirode, obraćene grešnice, prostitutke koja je postala sveticom. Kako tu duhovnu preobrazbu u svetici prikazati tijelom grešnice, bio je izvanredan motiv i poticaj za nastajanje ciklusa posvećenog Magdaleni u kojem je tijelo požude i naslade postalo tijelom odricanja i pokore. I u tom ciklusu uz crteže, slike i objekte Dimitrije je koristio i medij fotografija na kojima je Magdalenin lik odigrala glumica Dora Lipovčan. U tom ciklusu Dimitrije je potencirao izražajnost svjetovne strane pokajničina profanog života (bludnice) i onu označenu simbolima njezine pokore.

Još jedna fatalna žena zaslužila je Dimitrijevu pozornost i ciklus djela. To je Marilyn Monroe, tipičan model u čijem se karakteru ogledaju erotizam i smrt, lijepo i ružno, sklad i ekspresija, cjelina i rasap. Starozavjetnu Juditu, zamijenila je novovjeka fatalna zvijezda, a mitski prostor staroga zavjeta nadomjestio je holivudski dekor. Dimitrija je posebno zanimala tamna strana ikone, zvane Marilyn, njezino urušavanje koje je bilo razmjerno njenom spektakularnom usponu, a okončalo se smrću. Deformacijama njenog lica i tijela Dimitrije je predočio njezinu tragičnu sudbinu, ne oduzimajući joj i u tim zahvatima seksipilnost.

Dimitrijevo je vrhunsko umijeće u spajanju tih suprotnosti -

drame koja deformira tijelo i unutarnji odraz bića u kojemu, usprkos svemu, ostaju tragovi uzvišenosti, strasti, erotizma ili dobrote. On spaja naoko nespojivo, ljepotu i ružnoću, antipode unutarnjih ljudskih sukoba i previranja, kojima smo svi podložni. U tome se na neki način odražava ona dalijevska osebnost kojom "kralj nadrealizma", gotovo alkemijski, nastoji doseći unutrašnji lik na kojemu se zasniva onaj vanjski, spajajući profano i sveto, materijalno i duhovno, svjesno i nesvjesno, znanost i mistiku, sreću i smrt, stvarno i imaginarno, tradiciju i suvremenost. Stoga mu je u ciklusu "Ole Dali" razlaganje tog ekscentrika istim principima lako i vrhunsko.

Idealni model za spajanje takvih suprotnosti bila mu je i Ivana Orleanska kojoj su podjednako pristajali i mač i aureola. Dvostruki karakter te heroine koja je oslobodila Orelans i djevice prožete mističnim iskustvima, spaljene na lomači, dalo mu je izvanrednu mogućnost za interpretaciju tih suprotnosti u jednom liku. Pa se u njegovoj imaginalnoj i plamen, u kojem je sagorjela, poistovjećuje s mističnim ognjem njene duše.

No, kao što sam kaže, "čini se da nadrealna imaginacija nikada nije tako harmonizirala sa stvarnošću kao što to danas svjedočimo" u svijetu spektakla koji agresivno nudi, obmanjuje i zavodi nestvarnom slikom idealiziranoga svijeta, stvarajući i elektroničkim medijima šireći lažno blještavilo kojim se prikriva frustriranost otuđene sumorne stvarnosti. Tu je neiscrpnu temu razradio u svom ciklusu "Harmonije", nastavljajući ga i ciklusom "Frojdizmi" u kom pokazuje prožetost uzbuđljive i intrigantne tajne erosa upra-

vo sa svijetom suvremenoga spektakla u kojem erotičnost i elegancija dizajnirane ljepote manekenki izaziva svoju suprotnost. U sjenci lijepoga zapravo boravi ružno. Na tom tragu iz "Frojdizama" proizašao je i ciklus "Mit mode" u kojem te manekenke, dotjerane rigoroznim fitnisima, kozmetikom, liftinzima, silikonima, botoksima ili filerima do granica stvarnoga, postaju ikone modnoga glamura koji i odjećom računa na provjereni učinak erotikog. Tu će temu Dimitrije razraditi na manirističko - nadrealistički način, spajajući tijelo i elemente stilizirane odjeće u funkciji rituala mode ozračenog erosom. U toj preobrazbi manekenskoga lika ukazuje na duhovnu odsutnost, koja postaje odlikom našega vremena u kojem se čovjek, diktatom elektroničkih medija što projiciraju lažno blještavilo svijeta, umjesto da teži svom zapostavljenom bitku, od njega fatalno udaljava.

Dimitrijevi radovi nastali u tom velikom rasponu od pola stoljeća, zapravo neprekidno ukazuju na tu temu kojom je od djetinjstva zaokupljen – filozofskim pitanjem našega bitka. Kroz mnoge pak daje kritiku suvremenoga društva koje ne razabire paklensku stvarnost. Ta kritičnost, kao primarni zadatak umjetnika, Dimitriju je imanentna. U tom smislu je i "angažirani umjetnik", suvremen u klasičnom izrazu. A ponajprije duboko misaon.

To su tek neke naznake o Dimitrijevoj monografiji koja pruža bogatstvo slike i neizmjeru skalu promišljanja koja su iznjedrila njegov cjelokupan opus. Tu knjigu možete prolistati i uživati u njegovim sabranim djelima. Ali nju, vjerujte mi, treba pomno pročitati. Ona će oplemeniti duh svakoga od nas.

RIM - IZLOŽBA "EROS, KRV I SVETOST"

Tekst: Ivan Miljanović

Povodom 140 godina od uspostavljanja diplomatskih odnosa Crne Gore i Italije i 13 godina od obnove crnogorske nezavisnosti, 30.05.2019. je u Rimu otvorena izložba "Eros, krv i svetost", autora Dimitrija Popovića i dr Anastazije Miranović.

Riječ je o multidisciplinarnom umjetničko-modnom projektu koji je prošle godine predstavljen crnogorskoj publici na Cetinju i koji sadrži istoimenu izložbu slika Dimitrija Popovića, njegovu knjigu posvećenu biblijskim ženama – Juditi, Salomi i Mariji Magdaleni, kao i namjenski rađenu kolekciju istoričarke umjetnosti i modne kreatorke dr Anastazije Miranović.

Na otvaranju izložbe govorili su ministar kulture Crne Gore, Aleksandar Bogdanović, ambasadorica Crne Gore u Italiji, dr Sanja Vlahović i viceministarka vanjskih poslova Republike Italije, Emanuela Claudia del Re.

"Korespodencija između likovnih radova Dimitrija Popovića i modnih kreacija Anastazije Miranović, odvija se u punktiranju simboličkih i arhetipskih tačaka u trouglu erotskog, tjelesnog i sakralnog, a sve to u kontekstu reinterpre-

tacije ekcesa ženskog, kako u mitu tako i u istoriji", kazao je, otvarajući izložbu, ministar Aleksandar Bogdanović.

On je istakao kako je Dimitrije Popović značajnim djelom svog opusa pokazao posebnu zainteresovanost za sve one pojavnosti ženskog principa u kojima su upravo krv i eros remetili često isuviše naglašenu transcendentnost velikih priča, čineći da se pojam svetosti razlije u sam život.

"Dimitrije Popović jeste umjetnik koji jasno referira na bogato nasljeđe takvih umjetničkih subverzija, ali se isto tako u njegovim radovima otkrivaju i sve one spekulativne provokacije koje su tijelo učinile jednom od najprisutnijih tema dvadesetovjekovne teorije, što posebno nalazimo u radovima Mišela Fukoa. Zato se može reći da Popović pripada onoj provokativnoj liniji savremene likovnosti u kojoj je na umjetnički način realizovana svojevrsna semiotika tjelesnog", naglasio je Bogdanović i dodao da su u njegovim radovima vidljive one delikatne relacije između tijela i istorije, iz kojih nam se tijelo ukazuje kao remetilački faktor svakoj moći koja je težila monolitnosti, a žensko tijelo je u takvim težnjama podlijegalo najvećem stepenu cenzure.

Ministar kulture Crne Gore naveo je kako je Anastazija Miranović ovu Popovićeovu pobunu protiv dogmatskih zadataki, oličenu u odbrani ženskog kao remetilačkog, transponovala u kreacije koje svojom amblematičnošću unose neophodnu dozu provokacije u proklamovanu suzdržanost ženske pojavnosti, na čemu su insistirali kako patrijarhat i puritanstvo tako i svi ostali konzervativni ideološki koncepti.

"Zato se ovi odjevni predmeti mogu doživjeti kao svojevrsno dopisivanje mukotrpe priče ženskog iskoraka iz svedenog prostora privatnosti, koji su joj omedile jednako istorija i tradicija. Kreacije Anastazije Miranović upečatljiv su označitelj ženske individualnosti, a njene korijene, između ostalog, nalazimo upravo u sudbinama Judite, Salome i Marije Magdalene, čije su akcije poslužile Dimitriju Popoviću da stvori svojevrsni registar ženskog subjektiviteta i subverzivnosti", zaključio je Bogdanović.

Otvaranju izložbe "Eros, krv i svetost" prisustvovao je veliki broj zvanica iz kulturnog i političkog života, između ostalih UNESCO direktorica za nauku i kulturu za Evropu, Ana Luiza Massot Thompson – Flores; generalni direktor ICCROM-a, Webber Nodoro; predstavnici diplomatskog kora, italijanskog parlamenta i institucija, rektori i univerzitetski profesori.

Događaj je organizovan uz pomoć i podršku Ambasade Crne Gore u Rimu.

GRADITI PRIČU PRIČOM

O KNJIZI "SVESKA OD MASLININA LIŠĆA" MIRAŠA MARTINOVIĆA

Tekst: Maja Grgurović

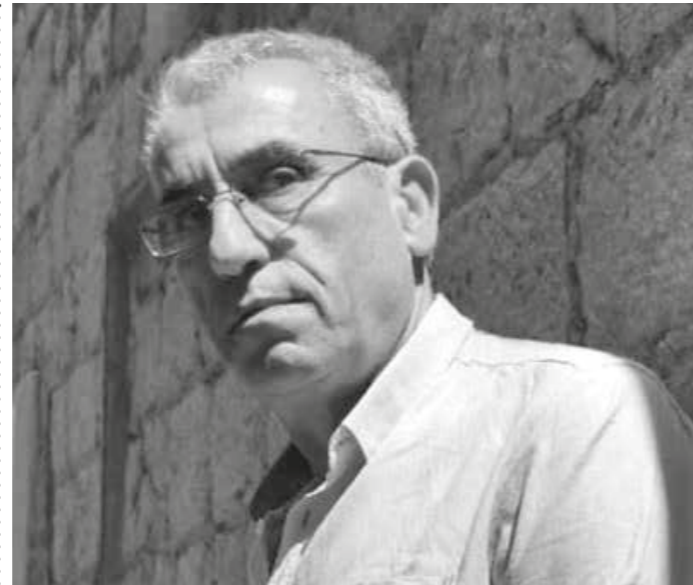
Ne čujem više ništa sem tvoga glasa. Srce je um lišilo rječitosti.

Ljubav ispisuje nevidljivu kaligrafiju, da bi duša mogla sa prazne stranice da čita i da se prisjeća.

Mevlana Dželaludin Rumi

Novo narativno tkanje, knjigu prozih zapisa i poetskih ostvarenja, jedan od najpoznatijih crnogorskih pisaca današnjice, Miraš Martinović, naslovio je simbolično: *Sveska od maslinina lišća*. Ovo kompleksno djelo sadrži kratke narativne dijelove, pažljivo povezane sa poezijom pisanom slobodnim stihom. Ispričana u prvom licu, subjektivizirana, okupana ličnim ljubavnim iskustvom pisca, knjiga postaje oda ljubavi i konkretnoj ženi.

Martinović, kroz snažnu simboliku masline, sa višestrukim značenjem, i velikim uticajem mita i predanja, legendi i starih priča, osvjetljava persijskog filozofa i pjesnika, Omera Hajama, ne krijući oduševljenje prema njegovom kapitalnom djelu – *Rubaije*. Sve ima svoju sjenku, pa i književni tekstovi bivaju samo nastavci nekih drevnih zapisa, predstava o svijetu, a svaki od njih ima svog pretka, i u motivskom i u tematskom smislu. Kod Martinovića se posebno izdvaja vraćanje mitologiji, njegovanje kulta mita i zaljubljenost u stare gradove svijeta. On ne samo da vaskrsava usnule gradove, već njima hoda, u njima sanja život. U mitološkoj baštini svijeta traži razloge za dalji put, a svako vraćanje nečemu što je već bilo, predstavlja dodatni izazov za ispisivanje onoga što je sada i što će tek biti. Piščeva Ona, tajanstvena žena sa juga, nalik je Hajamovoj Džahan, pjesnikinji iz Buhare, a aluzijom na ženu iz prošlosti, razvija se kazivanje o sadašnjoj zaljubljenosti i raspirivanju strasti. *Otvorila si moje biće, rodila moje vrijeme*. Opčinjenost jednom ženom postaje uzvišena čovjekova potreba da u drugome pronade sopstvo, voljeno i vjerno, sebi i svijetu oko sebe. U naslagama istorijskih činjenica, mitova i priča, pisac vješto pronalazi inspiraciju za pisanje o sadašnjem trenutku. Uz pomoć mitološkog nasljeđa, on zaviruje u davna vremena, i ne samo da ih oživljava, već sa junacima iz tih perioda i razgovara. Riječ je od vjetra satkana, ona putuje kroz vjekove, godine i dane, ona i vraća i budi, i umiruje i plaši, u isto vrijeme. Šeling je zapisao da je *mitologija neophodan uslov i osnovna građa svake umjetnosti*, a Martinović na predašnjim ljudskim sudbinama

i poimanju svijeta gradi svoje književno zdanje. I kada je sa Odisejem nasamo, i kada prolazi pored Sofokla i sreta Kosaru, i kada snije u gradovima gdje je potekla civilizacija, autorovo Ja diše tim vremenom, razmišlja u duhu tog trenutka, a putovanje biva svjetlije uz izabranicu sa juga. Ona mu je vodilja, osvjetljenje, sa njom postaje lakši put, a tama dobija posve drugačiji smisao.

Poseban dio u knjizi, lirski obojan i natopljen snažnim emocijama, naslovljen *Nerođena*, neispunjena je želja da se začuje kćerkin glas i da se njime oboji jedan život, jedno trajanje. Svoja, posebna i voljena, Dženet, kako bi se zvala, rodila se u piščevoj mašti, tamo živi i tamo ostaje. Njene igračke su zvijezde, njeno prostranstvo je nebo, u snu i ona, kao i autor, dižu gradove. Sa njom je život pun veselosti, a postojanje slatko otkrivanje smisla.

Iako su prostorni odnosi o kojima piše Martinović vjekovima udaljeni od sadašnjeg trenutka, snagom njegovog pripovjedačkog umijeća, približavaju se trenutnom, i stapaju u jednu tačku. Mitsko osjećanje vremena, pomiješano sa životnim iskustvom pisca, i nekadašnjim filozofijama života koje imaju svestremensko, univerzalno značenje, postaje neodvojivo od momenta čitanja. Služiti se mitskim prostorom i junacima, da bi se stvorila sadašnja, nemitska stvarnost, osnova je piščevog stvaralačkog nadahnuća. *Sveska od maslinina lišća* konačno dopijeva u autorove ruke, a on je pretače u iskustvo, daje joj životnost i ostavlja je da živi među ljudima, kao dokaz jednog snažnog duševnog treptaja, koji ostavlja trag.

NJEGOŠEVA BIBLIOTEKA I PRINČEVI BEZ BAJKE

IV. PROJEKCIJA U 2019.

Priča o Njegoševoj biblioteci na Cetinju, njenog uložu i značenju i sudbina trojice crnogorskih prinčeva su bili tema dva dokumentarna filma prikazana u Crnogorskom domu u Zagrebu 9. 5. 2019. u okviru programa Dokumentarni film u Crnogorskom domu.

NJEGOŠEVA BIBLIOTEKA

U Biljardi na Cetinju nalazi se posebna muzejska jedinica pod nazivom "Njegoševa biblioteka" čiji fond čine knjige Petra I. i Petra II. Petrovića Njegoša. Ima status stare i rijetke knjige. Čine je 196 naslova, odnosno 206 knjiga koje pripadaju Petru I. i 374 knjige koje je pribavio Petar II. Petrović Njegoš. Najstarija knjiga u Biblioteci je iz 1548. godine – Petar Viktor II. "Komentari na tri Aristotelove knjige"- na latinskom jeziku.

Priča o knjizi je i priča o osnivaču Biblioteke Petru II. Petroviću Njegošu i njegovoj želji da i ondašnja Crne Gora stane uz bok državama toga vremena po znanju i obrazovanju...

Producentica: **Dijana Popović**; Urednica emisije: **Tanja Piperović**; Snimatelj: **Ivan Milošević**; Montaža: **Miljan Bulajić**

Proizvodnja: **TVCG oktobar 2016.**

PRINČEVI BEZ BAJKE

U Matičnoj knjizi umrlih porodice Petrović posljednje ime upisano je 1918. godine. 3. marta te godine, poslije duže bolesti u Sanatoriju u Beču umro je knjaz **Dimitrije Mirko Petrović**. Sahrnjen na Centralnom groblju u Beču. Dvije decenije kasnije u septembru 1939. na Centralnom groblju u Beču sahranjen je i prijestolonasljednik **Danilo Petrović Njegoš**. I smrt najmlađeg Nikolinog sina prošla je skoro nezapaženo. U Crnoj Gori je tu vijest objavila samo "Slobodna misao" iz Nikšića, na petoj stranici: "Poslije duge bolesti 5. maja 1932. godine u 43-oj godini umro je princ **Petar Petrović**...", sahranjen je u Meranu u Italiji.

Sudbina tri sina knjaza / kralja Nikole je i priča o odnosu Crne Gore spram svoje istorije, priča o odnosu prema tradiciji, ličnostima i akterima prošlosti.

Autor emisije: **Tanja Šuković**; Producent: **Radivoje Brnović**; Snimatelji: **Svetozar Čadenović i Slobodan Spahić**; Ton: **Rade Anđić i Đoko Jablan**

Proizvodnja: **TVCG mart 2018.**

Prikazivanje omogućio: ARHIV RTCG, uz finansijsku pomoć Savjeta za nacionalne manjine RH i Grada Zagreba.

DOKUMENTARNI
FILM U
CRNOGORSKOM DOMU

JEDAN GRAD DVA LICA I ZABORAVLJENI

V. PROJEKCIJA U 2019.

Dvije priče, o jednom gradu koji u suštini ima samo dva godišnja doba i druga o stradanjima u logorima interniraca iz Prvog svjetskog rata i odnosu države prema, su teme dokumentaraca prikazane 13. 6. 2019. u Crnogorskom domu u Zagrebu prije ljetne pauze.

JEDAN GRAD DVA LICA

Priča o GUSINJU, mjestu koje ima dva godišnja doba: Jedno, kada je prepuno ljudi i života i drugo kad se životari.

Službeno, po popisu, Gusinje broji 4.000 žitelja. Stvarno u njemu živi oko 3.000 osoba. U jedan i pol – dva mjeseca ljeti u njemu bude 10.000 do 15.000 osoba porijeklom iz Gusinja.

Put u bolji život planiran na dvije-tri godine pretvorio se u stalno.

U šali kažu: "Jedino se u Plavu i Gusinju može živjeti, a da se ništa ne radi - stižu pare iz Amerike."

Autorica emisije: **Tanja Šuković**; Producent: **Radivoje Brnović**; Snimatelj: **Dragan Tomašević**; Ton: **Miodrag Rabrenović**

Proizvodnja: **TVCG decembar 2015.**

ZABORAVLJENI

Tokom Prvog svjetskog rata, od 1916. do 1918. internirano je iz Crne Gore u logore austrougarske monarhije od 10.000 do 15.000 ljudi.

U Nadmeder, Nežider, Boldogasan, Arad, Karlšajn ... odvedeni su muškarci, žene i djeca.

Koliko ih je stradalo u logorima, nema preciznih podataka. Ne zna se pouzdano ni koliko je umrlo u povratku u Crnu Goru.

Đe su završili ti ljudi? Đe počivaju svi oni koji su umrli u logorima, ili na putu prema Crnoj Gori?

Na bivšim logorskim grobljima nema obilježja koja bi svjedočila o njihovim stradanjima...

Urednica emisije: **Tanja Šuković**; Producent: **Radivoje Brnović**; Snimatelji: **Dragan Tomašević**; Ton: **Miodrag Rabrenović**

Proizvodnja: **TVCG decembar 2018.**

Prikazivanje omogućio: ARHIV RT CG, uz financijsku pomoć Savjeta za nacionalne manjine RH.

ZATOČENICI IZMAŠTANE ISTORIJE

Tekst: Boban Batrićević

Prethodnih je dana bilo puno riječi o istoriji. Vlada Srbije bezobzirno se i bezočno umiješala u unutrašnja pitanja Vlade Crne Gore, držeći pritom Crnogorcima čas istorije. Srpske istorije. Tačnije – svoje verzije srpske istorije. Prenosimo osvrt Bobana Batrićevića objavljen na portalanalitika.me od 26. 6. 2019.

BEZOČNO MIJEŠANJE

Prethodnih je dana bilo puno riječi o istoriji. Vlada Srbije bezobzirno se i bezočno umiješala u unutrašnja pitanja Vlade Crne Gore, držeći pritom Crnogorcima čas istorije. Srpske istorije. Tačnije – svoje verzije srpske istorije.

Tu verziju srpske istorije, taj fantastični scenario za rat i velikodržavni zigarat ozidan imperijalnom opekrom od gline sa svih srpskih zemalja, sjajno je kritički profilirao možda i ponajbolji savremeni srpski književnik **Svetislav Basara** u svojoj zbirci eseja – *Atlas pseudomitologije*.

Basara se u tim tekstovima rva s mitovima koji kočje Srbiju da izađe iz političke zaostalosti – pomeđu ostalogato su: mit o Kosovu, mit o Svetosavlju, mit o Vuku Karadžiću i mit o vječnoj zavjeri protiv Srba. I zbilja je čudno kako tako velika nacija kakvi su Srbi, koja je iznjedrila toliko vrsnih naučnika i umjetnika, može proizvesti toliko lošu i štetnu verziju svoje istorije – verziju koja joj je na vratu posadila žednog vampira koji već vijek siše njene najbolje sokove.

Zbog te verzije porođene su teške nacionalne frustracije, a Srbija se polako vraća u granice koje je imala taman prije nego su njeni ideolozi osmislili pandržavni i vaskolikosrpski program ujedinjenja "srpskih" zemalja.

"SRPSKA" ZEMLJA

Selakovićeva definicija Crne Gore kao "klasične srpske zemlje" najbolji je prikaz zaludnosti i neracionalnosti te vizije i te politike. Iako valjda ni sam ne bi znao definirati što to znači "klasična srpska zemlja" (da li se radi o nekoj srpskoj Atlantidi iz antičkih vremena ili o nekoj stilskoj akrobaciji?), **Selaković** ipak, kao one nepismene vidarke iz narodne pjesme ponavlja bajalicu naučenu iz pseudomitološke filozofije vaskolikosti srpstva.

Nego, da ta verzija nije opijumska i da se od nje ne zara-

đuje, sigurno bi se nakon raspada Jugoslavije i ratova sa Slovenijom, Bosnom, Hrvatskom i Kosovom, preselila na marginu. Međutim, na srpsku i regionalnu žalost ona je nadživjela i Slobodana Miloševića i Ratka Mladića i Radovana Karadžića, i ne samo nadživjela, već posljednjih dana pokazala nevjerovatnu žilavost, budući da su se srpski zvaničnici, mediji i intelektualci smjenjivali kao na mađijskom recitalu i ponavljali iste magične riječi o srpskosti Crne Gore.

Prateći njihove izjave, čovjek može pomisliti da oni nijesu svjesni onoga što izgovaraju, da su u stanju transa, da je njihova tijela zaposio zloduh koji progovara umjesto njih. I u pravu je **Biling** kad kaže:

"Što više tvrdimo da pamtimo prošlost - ili što više neka grupa tvrdi da poznaje svoju istoriju - to će se taj konstruisani opis bolje održati. Krajnji rezultat je individualno ili kolektivno zaboravljanje postignuto uz pomoć pamćenja učvršćenog u često ponavljanoj priči."

Ta izmišljena i konstruisana prošlost po kojoj je svaki pedalj de je zagazio neki **Nemanjić** tokom srednjovjekovlja oplemenjeno i svetorodno srpsko, pravoslavno tlo, funkcionalizovana u političkoj varijanti, a omeđena navedenim mitovima, postala je univerzalna filozofija u kojoj zakoni pandržavne logike (naizgled) perfektno funkcionišu budući da ne poznaju limite vremena i prostora.

MITOLOGIJA

Zgušnjavanjem i ubrzavanjem istorijskog vremena nanovo, remitologizuje se slika i dobija poželjna predstava. Po tom scenariju, veoma lako, savremenici, ili čak iste osobe mogu postati **Sv. Petar Cetinjski** i **Amfilohije**; **Nikolaj Velimirović** u čas postaje filosemita, a Dragoljub Miha-ilović heroj. Srpski političari, ali i mediji te favorizovana slika prošlosti u sistemu obrazovanja sabijeni u takav okvir nekako podsećaju na amaterske igrače karambola. Očete onom glavnom kuglom da osvojite poen – čak - udarate u špondu Kosovo, kugla vam se ili vraća ili udara u drugu špondu – ugroženost i zavjera protiv Srbije.

I tako u nedogled, *vječno vraćanje istog*, sve bez rezultata, jer je srpska galaksija omeđena mitovima koje je opisao **Basara**. I zaista, nama iz Crne Gore takva slika ne bi predstavljala problem da nijesmo u komšiluku i da nemamo duboke veze sa Srbijom. No te duboke veze

očas uz pomoć verzije istorije koju promovisu zvanična srpska historiografija, srpska crkva, akademija nauka i vlada, postanu bezgrešno začecje srpske Crne Gore, "klasične srpske zemlje".

Glavni zarobljenik i promoter pseudomitološke predstave srpske istorije u Crnoj Gori jeste **Amfilohije Radović**. Već trideset godina izmišlja kultove, svečeve i procesije koji se ovde nikad nijesu slavili; farba ikonopise i freskopise, podučava istoriju. Njegova istorija izvire iz pomenutih mitova, s tim što joj je on udario svojevrstu glazuru. Čisto etikete radi – crnogorskoprimorske etikete - srpske crkve. Kao ono čuveno: Kosovo je srce Crne Gore! Odeć je napisano sjajnih tekstova i analiza koje demontiraju **Amfilohijevu** sliku istorije, mada to nije tema ovoga teksta, tako da nećemo zalaziti u povijesne lavirinte čovjeka kojemu **Njegoš** ima odlike svjetitelja i koji u istoj rečenici slavi kralja **Nikolu I** i njegovo svrgavanje 1918. godine. Sabijen dominantno u mitovima o Kosovu i Svetosavlju, opterećen mračnim antikomunizmom i antievropejstvom, Amfilohije se počeo zaplitati u svojim ambicijama.

Njegova vidna želja da bude patrijarh, arhipastir srpsko-ga naroda, analogna je željama srpske nacionalističke i velikodržavne ideologije o dominaciji na Balkanu. No kako vrijeme pokazuje, način na koji su pokušali ostvariti svoje ambicije nije se pokazao kao dobar. Iako imaju puno zagovornika i pristalica, i srpska velikodržavna politika i Amfilohije plaćaju ceh istoriji.

ZABLUDA

Da su se na vrijeme oslobodili neracionalnih bauljanja i nametanja identiteta drugima, moguće je da bi Srbija danas bila znatno veća, naprednija, da kažemo i poželjnija i prihvatljivija za neku vrstu unije, a moguće je da bi i **Amfilohije** postao patrijarh. Možda ne srpske, ali zasigurno crnogorske crkve. U jednom zasebnom vremenskom toku, nezavisnom od ovog našeg, Amfilohije je nakon neuspješne kandidature za patrijarha SPC poslije **Pavlove** smrti shvatio zabludu u kojoj je bio, odrekao se velikodržavnih grijehova i krenuo u obnovu crnogorske crkve. Da je tako uradio, zasigurno bi svojim autoritetom izmirio pravoslavce u Crnoj Gori i postao simbol ljubavi. A najvažnije od svega za njega – postao bi patrijarh. U našem vremenskom kontinuumu pak, Amfilohije je u činu mitropolita od Kupidona ukrao strijelu, umočio njen vrh u neki drevni mesopotamijski otrov i zasuo svaki kutak Crne Gore.

Posmatrano iz ugla države Crne Gore, otklon od velikosrpske politike skinuo je samar Kosova, Svetosavlja i svjetskih zavjera, otvorio zemlju Evropi i poslije vijeka doveo Crnu Goru u žižu međunarodnih zbivanja. Utemeljena na antifašizmu, građanskom Ustavu, izbjegavanjem etnokratije (jedinstven slučaj u postjugoslovenskoj stvar-

nosti), Crna Gora prolazi bolan proces modernizacije i emancipacije, koji Srbiju uveliko čeka.

Jedan od razloga za takvo stanje leži u spremnosti kritičkog **sagledavanja** prošlosti. Da je u Crnoj Gori ostala dominantna slika prošlosti koju danas forisiraju Amfilohije, velikosrpski krugovi u regionu i Crnoj Gori i poneki akademik CANU, ne samo da ne bi bila nezavisna, već bi veoma teško održala unutrašnju stabilnost. O tome da bi nam prozor u svijet i dalje bio Beograd i samo Beograd da i ne govorimo.

Donošenje Zakona o slobodi vjeroispovijesti nastavak je procesa započetog 2006. godine. U njemu možemo videti nastojanje države da zaokruži svoj suverenitet i zaštiti svoje kulturno blago.

TALAC

U više ravni on se kosi s velikodržavnom i nacionalističkom politikom nakalemljenoj na pseudomitološkoj svijesti – i zato tolika haranga. Manipulacijama i propagandnim strategijama srpska vlada i srpska crkva pokušavaju osujetiti taj čin. Pošto je prethodnih dana objavljeno više odličnih tekstova (od kojih posebno treba izdvojiti tekstove **Aleksandra Radomana**, **Andreja Nikolaidisa**, **Vladimira Jovanovića**, **Dragutina**

Papovića Milorada Pustahije i **Darka Šukovića**) u kojima se činjenicama polemisa o pitanju crkve u Crnoj Gori, neću ponavljati ono što je svima sem velikosrpskim krugovima jasno – da Crna Gora ne vrši nikakvu otimačinu, ne ugrožava srpski narod niti osniva crkvu. Crna Gora vraća svoje kulturno dobro pod svoje okrilje i radi na obnovi, a ne osnivanju crnogorske crkve.

Crna Gora se jedino suočava s velikodržavnom ideologijom čiji je talac bila više decenija. Bezumno je tvrditi da neko pokušava osnovati privatnu crkvu od koje će zarađivati pošto je do sad sve već privatizovao, budući da Amfilohijeva crkva baš ovde funkcioniše kao privatna korporacija – ima svoje hotele, prodaje osveštanu vodu, ulje, čajeve, kalendare, svijeće, ikone, ima svoje novine, svoj radio i televiziju, svoje plastenike i farme, bogat i pozamašan vozni park, škole, političke partije i svim silama podriva državu u kojoj sve to ima.

Koliko je do sada SPC bila moćna u Crnoj Gori i koliko je ona važan instrument velikosrpske politike i afirmacije nacionalističke interpretacije istorije reći će i ovi podaci – u medijima možemo pronaći brojku da SPC u Srbiji na oko sedam i po miliona stanovnika ima nešto preko 2.000 sveštenika, dok u Crnoj Gori na oko 650.000 stanovnika ima više od 1.000. Je li vam sad jasno zašto se osinjak usplahirio?

(Autor je istoričar i predavač na Fakultetu za crnogorski jezik i književnost)

SLIKA

Tekst: Suzana Krunić-Šegvić

Znala sam da će daleko dogurati.

Meni se kao djetetu činilo kao da je Zlatokosa djevojka iz bajke, samo što je bila nacrtana u crnoj boji. Nije joj kosa bila zlatna.

Kako bi svako ljeto do Crne Gore išli preko mora u planine ili obrnuto, nagovarala bih oca da svratimo do Dubrovnika. Te gužva je, di će parkirat, ajde dobro, pa ćemo se negdje okupat. Je meni drag Šibenik i Split, ali Dubrovnik ima neku čar i mističnost, one tvrđave i kule kao da si u vremenima viteza i princeza.

Puno ljudi na Stradunu, gužva, gledala bih odozdo i još mi se činilo veće dok sad gledam sve odozgo, mislim na centimetre. Možeš se obući kako hoćeš, nekako je slobodno i opuštano kao da si u nekom filmu ili kazalištu. Vučem mamu da uđemo te amo, te tamo da nešto kupimo, neki suvenir za uspomenu, barem nešto. Kad ono – SLIKA. U galeriji, na podu. Uđemo unutra, ne možeš je ne primijetiti. Među pejzažima, akvarelima, razglednicama sa motivima Dubrovnika, mora i brodice ušuljala se ONA. Gledam ja nju, gleda ona mene. Htjela bi da je kupimo, prodavačica nam govori: Ma, to je neki mladi slikar donio, nemam je zasad gdje staviti! A cijena?

I nije bila toliko skupa, čitam mami na licu, ali kako ćemo sad odmah, drugi put. Kad drugi put, to znači - NIKAD. Razumijem je sad, ali tad sam bila ljuta i mislila na sliku, ustvari na djevojku, na kosu, na lice i oči, kao iz knjiga iz knjižnice i onih što bi dobila na poklon. Neke sam po sto puta iščitavala. Samo, nije ona bila obična, meni se činila posebna, živa, kao da će progovoriti, izaći iz okvira, uzet me za ruku i otići s nama i ispričati samo za mene neku lijepu priču za laku noć. Bila bi na zidu u mojoj sobi iznad mene i pričala mi ili pjevala, a ja bi njoj zauzvrat svirala na klaviru. Ništa od toga, možda jednog dana.

Zašto nije bila kosa zlatna? Kao u snu učinilo mi se da sam čula otisak. Poslije kad sam odrasla naučila sam da postoje grafike, crne ili u boji.

Dugo, dugo nakon toga saznala sam ime tog mladog umjetnika Dimitrije, Dimitrije Popović.

Crnogorac sa Cetinja sa zagrebačkom adresom. Vidjela sam, prepoznala sam njegov izričaj u jednoj galeriji u Ilici, u Zagrebu. Nisam mogla priuštiti da je kupim jer nisam bez razloga mamu navlačila da kupi njegovu sliku u Dubrovniku. Kao da sam znala.

Nisam likovni znalac, više sam za riječi i glazbu iako sve je to povezano, vrti se u krug. I crtanje i pisanje i sviranje.

Držim se onog što je jedna povjesničarka umjetnosti rekla da je važan dojam i osjećaj koji izaziva neko umjetničko djelo u čovjeku. Nije važno jesi li stručan ili ne, ali ako pobudi u gledatelju ono nešto - to je to. Jednom su Dimitrija pitali kako je zadržao crnogorski naglasak, a toliko godina živi u Hrvatskoj, odgovorio je da nema sluha. Ima, ima, pa njegovi crteži nacrtani su kao da su živi, čini se da će kao iz knjiga i filmova o Harry Potteru početi micati usnama, treptati očima i otpjevati najljepšu melodiju. Neku vilinsku.

Znala sam da će daleko dogurati.

CRNOGORSKI RESORT NA OTOČIĆU RIBARA GDJE JE "HVALA" NAJČEŠĆA POŠTAPALICA

Tekst: Mirjana Filipović

Šetnja malim labirintom kamenih uličica osvaja svojom izoliranošću, mirom, ljepotom, pogledom, tišinom, mirisom..

Opotencijalnom ljetovanju u **Crnoj Gori** priča se svake godine, dobra zabava u ovoj zemlji opjevana je u brojnim pjesmama, a o otoku **Sveti Stefan** svi su čuli, ako ne ranije, onda kada je proslavljeni tenisač **Novak Đoković** ovu atraktivnu lokaciju odabrao za vjenčanje sa svojom sadašnjom suprugom Jelenom.

Ovaj otok danas predstavlja jedno od najluksuznijih ljetovališta ne samo u Crnoj Gori već i na **Jadranskom moru**.

A što je da je, svojim izgledom oduševi vas već iz daljine. Što mu se više približavate, dobivate dojam da ulazite u neku malu bajku. Taj osjećaj kao da potvrđujete kad vas osoblje **Aman resorta Sveti Stefan** dočeka kao da ste najbitnija osoba na svijetu – sa širokim osmijesima, toplim ručnicima i osvježavajućim napitcima, a vi samo ponavljate hvala, hvala do unedogled i osvrćete se oko sebe da provjerite je li to sve neka šala.

No priči je tu tek početak. U samo jednoj polusatnoj šetnji

kroz kamene uličice ovaj vas mali **labirint** osvoji svojom izoliranošću, mirom, ljepotom, pogledom, tišinom, mirisom.

Čitava pozadina ove ljepote, a zanimljivo je da je riječ o resortu koji je izgrađen na postojećim građevinama **ribarskog sela** koje datira iz 16. stoljeća, odmah vas nekako uvuče u svoju malu čahuru. Nakon početnog dojma, koji je i više nego savršen, još se više oduševite kad se smjestite u svoju kućicu za goste, jednu od njih 51 koliko ih ima na otoku.

Zanimljivo je da nijedna od njih nije ista i da je svaka uređena na svoj način, ali svaka odiše posebnim šarmom, udobnošću i ljupkošću jer naime, osnovna filozofija Aman brenda je spajanje **luksuznog odmora** s lokalnom kulturom, poviješću i nasljeđem.

Još k tome, nijedan resort pod brandom Aman nema više od 50-ak soba kako bi se održala visoka razina usluge.

Pored soba tu su i **divni restorani** u kojima, osim u unutrašnjosti, u više nego ukusnoj hrani možete uživati na jednoj od terasa s predivnim pogledom i okruženjem.

No tu uživanju nije kraj. Ako ste pomislili da se više od ovoga

ne možete opustiti i odmoriti, prevarili ste se. Za potpuni užitak samo se treba zaputiti u prostrani **spa & wellness centar** u uvali s pristupom privatnoj plaži. Teško je uopće objasniti kakav mir tamo vlada u svakom kutku, a nakon nekoliko sati provedenih u toj oazi punoj pozitivne energije izidete kao preporođeni.

Od resorta do *spa*-centra može se zaputiti automobilom, ali i predivnom šetnicom, na putu koje je obavezno stajalište **Villa Miločer**, graciozna ljetna kraljevska rezidencija koja je 1934. godine izgrađena za obitelj Karadorđević. Vila gleda na more i s tri je strane okružena gustom šumom cedra, borova i maslina. Divota samo takva.

No kad već toliko pričamo o luksuzu, ali onom profinjenom, sve će možda biti malo jasnije ako kažemo da je ovo mjesto 50-ih godina prošlog stoljeća bilo omiljeno mjesto svjetskog *jet seta*.

Iako listu slavnih gostiju iz resorta ne komuniciraju jer je to protivno njihovoj politici, Google i svjetski mediji kažu da su ovdje odmarale zvijezde poput **Kirka Douglasa, Sofije Loren, Sylvestera Stallonea, Claudije Schiffer, Jeremyja Ironsa, Elizabeth Taylor**, a među posljednjima tu su odmarali i **Beckhamovi**.

Sve su to osobe koje traže privatnost i bijeg od stvarnosti, a sa sigurnošću možemo reći da je to ovdje tako lako pronaći,

a dojmovima dugo treba da se slegnu.

Priča o brendu Aman krenula je s **Tajlanda** i proširila se svijetom. Spomenuti brend osnovao je i osmislio nizozemsko-indonezijski poduzetnik i vizionar **Adrian Zecha**, a prvi Aman otvoren je u **Phuketu** u prosincu 1987. godine i nosio je ime **Amanpuri**. Nakon prvog, otvarali su se i ostali na lokacijama u Francuskoj, Indoneziji, Tajlandu, Kambodži, Maroku, Filipinima, SAD-u, Indiji. Danas postoje 34 Aman resorta u 21 zemlji. Aman (Foto: PR)

Petros Stathis vlasnik je kompanije Adriatic Properties, koja upravlja resortom Aman Sveti Stefan, kao i hotelom Aman Venecija, a investirat će i u izgradnju Aman resorta u Cavtatu.

"Sa Svetim Stefanom krenuli smo u ponovno **oživljavanje zvijezde** koja je izbljedjela, a nekada je bila vodeće svjetlo crnogorske industrije", objašnjava gospodin **Stathis**, koji i Hrvatsku smatra prekrasnom zemljom.

"Hrvatska je divna zemlja, bogata poviješću, ima prekrasnu prirodu, pozitivne ljude, a potencijal koji nudi **Cavtat** jest ono najatraktivnije u ovoj priči. To je velika prilika za nas i imat će veliku ulogu u tekućim ulaganjima u Hrvatsku", zaključio je.

Znamo da je Hrvatska i sama po sebi postala atraktivna svjetski slavnim imenima, a ostaje nam tek vidjeti koja će se slavna lica tek odlučiti posjetiti **Lijepu Našu** nakon što ovaj luksuzni resort osvane u našoj zemlji.

UKUSI CRNE GORE

Izvor: Ukusi Crne Gore

Ostrige na pečenom hljebu

Sastojci (za 4 osobe):

- ostrige.....2 tuceta
- voda.....pola šolje
- sitno isječeni bijeli luk.....2 češnja
- maslinovo ulje.....4 kašike
- sok od paradajza.....2 šolje
- sitno isječeni peršun.....1 kašičica
- origano.....čtvrť kašičice
- so, biber
- isječeni hljeb (tost).....4 kriške

Priprema:

Ostrige istrljati grubom četkom i isprati u tekućoj vodi dok se sav pijesak ne skine. Spustiti u veći lonac, usuti vodu, poklopiti i kuvati istih dvadesetak minuta, ili dok se školjke ne otvore. Izvaditi ostrige iz školjki i ostaviti ih na stranu.

Propržiti bijeli luk na ulju i dodati paradajz, peršun i origano. Posoliti, pobiberiti i kuvati na tihoj vatri 15 do 20 minuta, miješajući povremeno. U ovaj umak spustiti ostrige i kuvati još koji minut. Ovako pripremljene ostrige staviti na pečene kriške hljeba, poredati na činiju i prelići umakom. Služiti vrlo toplo.

Skadarski šaran u vinu

Sastojci (za 8-10 osoba):

- šaran.....2 kg
- so
- bijeli luk.....3-4 glavice
- ulje.....1,5 dl
- biber
- bijelo vino.....2,5 dl

Priprema:

Recept je iz repertoara Dušana Mikovića koji je rukovodio kuhinjom grada hotela Sveti Stefan gdje je ostvario i najveće uspjehe u karijeri.

Šarana očistiti, oprati, posoliti spolja i iznutra i ostaviti da odstoji dva sata. Zatim ga ispuniti cijelim oljuštenim češnjevima bijelog luka i sašiti otvor. Premazati ribu uljem, posuti je biberom i spustiti u dugačak sud za pečenje namazan uljem.

Ovako pripremljenog šarana staviti u pećnicu zagrijanu na 225 stepeni i peći 20 do 30 minuta, prelivajući često bijelim vinom. Poslužiti toplo.

OTVORENJE IZLOŽBE I PREDSTAVLJANJE MONOGRAFIJE
OBJAVLJENE POVODOM 50 GODINA UMJETNIČKOG STVARALAŠTVA
DIMITRIJA POPOVIĆA, GALERIJA MIMARA ZAGREB, 23.05.2019.

**ČESTITAMO 25. LIPNJA
DAN DRŽAVNOSTI
REPUBLIKE HRVATSKE**

**DANI NACIONALNIH
MANJINA
GRADA ZGAREBA
16.6.2019.**